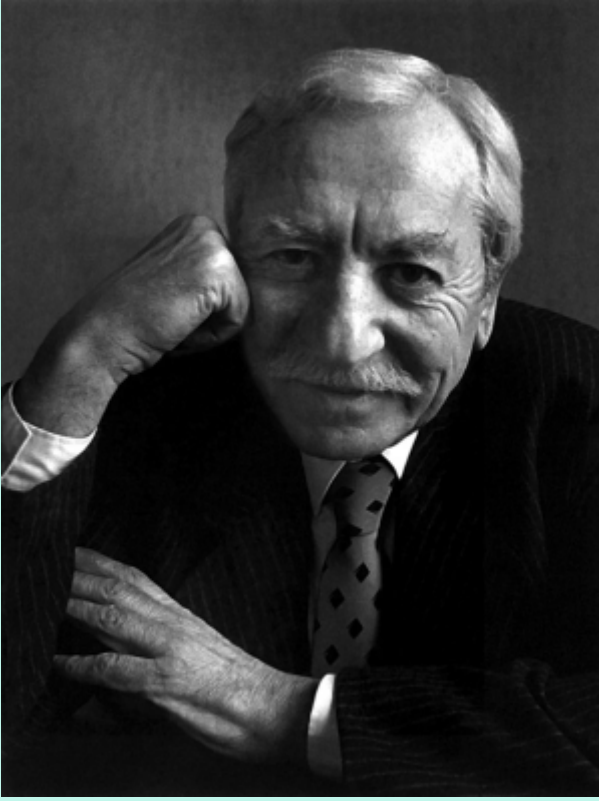

TARIK BUĞRA DOSYASI

İsmail Özmel
Saim Sakaoğlu
Nurullah Çetin
Beşir Ayvazoğlu
Ali İhsan Kolcu
Harun Yardımcı

İsmail Özmel
Yahya Akengin
Mehmet Nuri Parmaksız
Abdülkadir Güler
Murat Soyak
Mehmet Baş
Esmâ Akçin

Mehmet Seviş
Cemal Karsavran
Muhsin Bozkurt
Celil Özen
Serpil Kaya
İsa Küçük
Hazal Şimşek

İSA KOCAKAPLAN'LA SÖYLEŞİ

Funda Özsoy Erdoğan

AKPİNAR

Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi

Yıl: 12 Sayı: 68 / Mart - Nisan 2017 ISSN: 1306-3731

SAHİBİ ve GENEL YAYIN YÖNETMENİ
İsmail ÖZMEL
ismailozmel@hotmail.com

YAYIN KURULU
İsmail ÖZMEL
Murat SOYAK
Mehmet BAŞ

DANIŞMA KURULU(HAKEM HEYETİ)

Prof. Dr. Abdulkadir YUVALI (Em. Öğretim Üyesi)
Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Pervin ÇAPAN (Muğla Üniversitesi)

YAZIŞMA VE YÖNETİM YERİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE
Telefon: 0.388 213 12 50 Belgegeçer: 0.388 233 35 45

ABONE ÜCRETİ

Sayısı: 4 TL
Yıllık Abone Bedeli: 30 TL
Resmî Abone Bedeli: 90 TL
Yurtdışı Abone Bedeli: 30 Avro
Posta Çeki: 5145515 (İsmail ÖZMEL)

GRAFİK & TASARIM

Hüseyin BİLEN

BASIM YERİ

KARAN OFSET

İlhanlı Mah. Aydınlık Cad. 95/ A • NİĞDE
Tel: 0.388 233 66 22 • Belgegeçer: 0.388 233 88 11

Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın basılmasın geri verilmez. Yayınlanması istenen yazıların el-mek adresimize gönderilmesi gerekmektedir. Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve şiirlere ücret ödenmez. Yayın kurulu gerekli gördüğünde yazılarda değişiklik yapabilir.

İÇİNDEKİLER

- 3 **Romanı Düze Çıkaran Yazar**Tarık Buğra
İsmail ÖZMEL
- 6 **Benim Tarık Buğra'm...**
Saim SAKAOĞLU
- 8 **Tarsus Şelalesinde Bir Lahza**
İsmail ÖZMEL
- 8 **Kulvar**
Esmâ AKÇİN
- 9 **Tarık Buğra'nın "borç" Adlı Hikâyesini Tahlil**
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN
- 12 **'DÜŞMAN KAZANMA SANATI'**
Tarık Buğra'nın Sanat, Edebiyat ve Dil Anlayışı
Beşir AYVAZOĞLU
- 14 **Eylül Kuşatması**
Yahya AKENGİN
- 15 **Yeni Bir Bedede Uyanmak Ya da Küçük Ağa Romanında Metamorfoz**
Prof. Dr. Ali İhsan KOLCU
- 24 **Tarık Buğra'nın Hayatı ve Eserleri Hakkında**
Harun YARDIMCI
- 26 **İnsan ve Eser**
Murat SOYAK
- 26 **Bilir Miydin Sevdiğim**
Mehmet BAŞ
- 27 **Şiire Güzelleme**
Abdülkadir GÜLER
- 28 **Beşli Beşi Bir Yerde**
Mehmet SEVİŞ
- 28 **Aşkınla Uçur Beni**
Mehmet Nuri PARMAKSIZ
- 28 **Yaşadıklarımız**
Cemal KARSAVRAN
- 29 **Yolcuyum Be Dostlar**
Muhsin BOZKURT
- 30 **Şanımız**
Celil ÖZEN
- 30 **Tanrı'nın Madalyonu**
Serpil KAYA
- 30 **Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde Konferans**
- 31 **İsa Kocakaplan'la Söyleşi**
- 38 **Umut Olsa Yaşardım**
İsa KÜÇÜK
- 40 **Kitaplar Arasında**
Refik ERDEN
- 42 **Türk Musikisi Devlet Konservatuari Makedonya'da**
- 43 **Hüseyin Hâşim Bey**
Şair, Hattat, Ressam, Bestekâr
Hazal ŞİMŞEK

Sevgili Akpunar Okuyucuları,

TÜRK DİL KURUMU VE TÜRKÇE

Bazı kalemler, yabancı kelimelere TDK tarafından bulunan Türkçe karşılıkları uydurukça diye gözlerden düşürmeye, adeta damgalamaya devam ediyor. Türk dili 100 yıl önce, 200 yıl önce nasıl konuşulup yazılıyorsa, aynı kelimelerle aynı düzende yazmaya devam etseydik Türk Kültürü, Türk edebiyatı ve bilimi zenginleşir ve edebiyatımız daha zengin bir muhtevaya mı sahip olurdu?

Bize yakışan Türkçeyi kuralları ve imkânları ile kullanmaktır. TDK dil üzerine çalışmalarına elbette devam edecek, dışarıdan özellikle batıdan gelen kelimelere karşılıklar bulmaya gayret edecek ve bunları yayınlarak, halkın ve aydınların beğenisine sunacak, onlar yazılarında isterse kullanırlar, isterse kullanmazlar ama bu yeni kelimelerle tanışmalarında sayısız fayda vardır. Türkçe gayretle ve sanatkârların kalemleriyle zenginleşir.

Gelişmiş diller, kendini korumak ve zenginleştirmek için bir takım kurallar koymuş, Türkçe de bu konuda en şanslı dillerden birisidir. 350'yi geçkin fil kökü ile kelime hazinesine yeni kelimeler ilave etmenin yollarını-usullerini koymuş ve biz bunları uzun yıllar görmezden gelmişiz ve hazırda konmayı, ödünç kelime almayı yeğlemişiz. Ama dilde sadeleşme hareketleri bir zaruret haline gelince, Türkçenin kendini bulmasını sağlayan bir takım çalışmalar hem İmparatorluk döneminde hem de Cumhuriyet döneminde yapılmış ve konuşma dili ile yazı dili barıştırılmıştır. Aldığımız mesafeyi ve zenginliği kimse küçümsememeli, bu çalışmalar sayesinde Türk edebiyatı, gelişmiş edebiyatlarla boy ölçüşür hale gelmiştir.

TARIK BUĞRA DOSYASI

Prof. Dr. Saim Sakaoglu, Prof. Dr. Nurullah Çetin, Beşir Ayvazoğlu, Prof. Dr. Ali İhsan Kolcu, İsmail Özmel ve Harun Yardımcı'nın zengin ve güzel yazılarıyla Romancımız Tarık Buğra'yı edebiyat gündemimize taşımak istedik.

Ayrıca, İsa Kocakaplan'la, Funda Özsoy Erdoğan'ın yaptığı güzel söyleşi ile dosya yazılarını, İsmail Özmel, Yahya Akengin, Mehmet Nuri Parmaksız, Abdülkadir Güler, Murat Soyak, Mehmet Baş, Esma Akçin, Mehmet Seviş, Cemal Karsavran, Muhsin Bozkurt, Celil Özen, Serpil Kaya'nın şiirlerini ve İsa Küçük'ün küçük öyküsünü, Kitap Tanıtım yazılarını ve sanat haberlerini, zevkle okuyacağınıza inanıyoruz.

Türk Edebiyatının seçkinlerinden Prof. Dr. Orhan Okay (İstanbul, 26 Ocak 1931 - İstanbul, 13 Ocak 2017) vefat etti. Onu rahmet ve saygıyla anıyor, edebiyat dünyamıza ve sevenlerine baş sağlığı ve sabır diliyoruz.

Yeni sayılarda buluşmak dileği ile sağlıklı kalın, hoşça kalın.

İSMAİL ÖZMEL

ROMANI DÜZE ÇIKARAN YAZAR TARIK BUĞRA

İsmail ÖZMEL

. Türkçe nasıl mısra kalyonlarıyla açık denizlere Yahya Kemal'in şiirleriyle açılmışsa, nesir yönünden zirvelere Tarık Buğra'nın romanları ile ulaşmıştır dersek çok mu abartmış oluruz? Ne dersiniz?

Çağları aşıp gelmiş eserler vardır, tarihin yüzlerce yıl ötesinden insanlığa hitap etmeye devam eden, dikili taşlara kazanmış veya emsali kalmamış varaklara yazılmış hikmetli yazılar, onların cümlelerinde öyle heybetli bir derinlik ve el süremediğiniz bir zarafet vardır ki, bunun bir örneğini Osmancık'ta bulduğumu söylemeliyim. İşte Osmancık'ı okurken yıllar önce TRT-1'de seyrettiğimiz KURULUŞ dizisindeki o hayran bırakan abidevi üslup burada sizi daha yakından kucaklıyor. Demek ki Tarık Buğra'nın (Akşehir/ 02.09.1918- İstanbul/ 26.02.1994) yüksek titreşimli bir döneminde ortaya çıkmış bir üslup ve tarih bilinci harikası. Belki ilk fırsatta bu romanı okumayı düşüneceğinizi umarak mutlu oluyorum.

Osmancık romanı Yücel Çakmaklı tarafından senaryolaştırılarak, Kuruluş dizisine vücut verdi. Bu dizide Osmanlı Devletinin kuruluş yılları anlatılıyor ve oradaki devlet adamlarının, yöneticilerin ve maneviyat zirvelerinin konuşmalarını muhakkak ki hayranlıkla hatırlayan çok kişi vardır. Tarık Buğra deyince ilk aklıma bunlar geliyor.

YOL DERGİSİ

Altmışlı yılların (1962-63) başlarında, İstanbul'da Yol adıyla bir dergi yayımlandı. İlk sayısı 07.06.1962'de yayınlanan dergide Prof. Dr. Mümtaz Turhan, Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Prof. Dr.

Erol Güngör, Recep Doksat, Mehmet Turgut, Süleyman Demirel gibi seçkin bir yazar kadrosu vardı ve yazı işleri müdürü de Tarık Buğra'ydı. Sanırım Yön dergisine karşı çıkmıştı.

Yazılarımdan bir demet yaparak İstanbul'a gittiğimde dergiye vermeyi ve hem de Tarık Buğra ile tanışmayı düşündüm. Cağaloğlu'ndan Nuru Osmaniye Camisine giden sokağın sol başında Hürriyet gazetesinin, sağ baştaki binanın üst katında da Yol dergisinin idarehanesi vardı. Burası bir çatı katı, genç bir bey karşıladı. Geliş sebebimi anlattım, Tarık Bey'le tanışmak istediğimi ve birkaç da yazı getirdiğimi söyledim.

Tarık Bey'in dışarıda olduğunu söyledi, yazılarımı aldı bir de kartımı verdim, öyle ayrıldım.

Eserleri okumadıkça her edebiyatçı garip kalır. Onların dünyasından, hayata ve insanlara bakışından, bin bir olayla süslü hayatlarından haberdar olmak için hatta dertlerine ortak olmak, mutluluklarını paylaşmak için yine eserlerini okumak gerekir. Hatta ismine sıcak bakmadığınız bir yazarın eserlerinden birisini okumaya başladığınızda çok yanlış değerlendirmelere saplanıp kaldığınızı da görebilirsiniz. Nasıl insanlar konuşa konuşa, deriz ya, okuyarak yazarla tanışmak da öyle bir şey.

Bir yazar olarak Tarık Buğra ne yapmak istedi, Türkçenin en güzel romanını yazma hayaline ne kadar ulaştı, bu noktaya gelirken karşılaştığı engeller ve hayat macerası nasıldı gibi sorular dikkatli bir okuyucunun aklından geçen sorular diye düşünüyorum. Tarık Buğra ne

yapmak istemiştir, önce günlük ihtiyaçlarını karşılayacak kadar gelir elde etmek için gece gündüz yazmış ve yayınlamıştır. Sonra da Türk edebiyatının en güzel romanlarını yazmayı düşlemiş, bunu gerçekleştirmek için de yılmadan, ümitsizliğe düşmeden gece gündüz çalışmış ve başarmıştır.

Tarik Buğra'nın yazarlık hayatının sıkıntılarla dolu olduğu çoğunlukla kabul ediliyor. Denilebilir ki bir Ağır Ceza Mahkemesi Başkanının oğlu, geçim sıkıntısına nasıl düşer veya babası onu geçim sıkıntısına neden düşürsün? Soruları akla gelebilir. Ama onun iki yıl Tıbbiyede, üç yıl hukuk fakültesinde ve üç yılda da edebiyat fakültesinde öğrencilik yaptığını hatırlamak bu konuda bazı soruların cevabını verebilir sanıyorum.

CANLI TARİHLER'DEN BENZER BİR ANI

Tarik Buğra'nın geçim sıkıntısına düştüğü şeklindeki ayrıntılar beni böyle bir baba oğul hikâyesini anlatan, Ebubekir Hazım Tepeyran'ın, Tahsin Demiray'ın Türkiye Yayınevi tarafından yayınlanan anılarına götürdü. Şair Tefvik Fikret'le ilgili bu güzel ve anlamlı hatırayı nakletmek isterim: Ebubekir Hazım Bey Musul valiliğine atanmış ve oraya giderken Urfa'ya uğramış:

"Urfa'da evvelce hiç tanımadığım Hüseyin Efendi namında bir mutasarrıf vardı. Urfa'ya vardıkten ve kendisi ile birkaç defa görüştükten sonra bu zat misafir olduğum eve son posta ile gelen bir haftalık İstanbul gazeteleri ile 'servet-i Fünun'un bir nüshasını getirdi. Fünun'u açtım. Tefvik Fikret'in güzel bir manzumesi vardı, galiba 'Avengi-Şühur(Ayların Hevengi) idi. Manzumeyi yüksek sesle okuduktan sonra:

- Çok güzel, dedim. Musatarrıf:

Bunu yazan Tefvik benim

oğlumdur, dedi. Kendisini Hariciye Nezaretinde iyi bir kaleme yerleştirdik. Biz kıdem peyda ederek ilerleyecek diye umarken günün birinde memuriyetini terk etti. Şimdi böyle boş şeylerle uğraşiyor. Adam olmadı ve olmayacak, bu halden pek müteessirim: Hatta her ay kendisine göndermekte olduğum Paraları da bu teessürle kestim. Maksadım biraz parasız kalarak terk ettiği mesleğe dönmesidir."

"Hüseyin Efendi'nin ciddi bir esef ve kederle söylediği bu sözleri büyük bir hayretle dinledikten sonra şöyle dedim:

- Emsali nadir bir oğlunuz olduğun halde kıymetini bilmiyorsunuz. Tefvik Fikret Bey ilerde olacak değil, şimdiden adam, hatta büyük adam olmuş ve büyüklüğü günden güne artacak bir gençtir. Ben kendisini maalesef şahsen tanıyamam. İntişar eden şiirlerini okumak suretiyle ruhunu, kalbini, hislerini pekiyi tanıyorum. Cümlemiz, için gıptaya şayan bir baba olduğunuzu tebrikle tebşir ederim. Vakıa memleketimizde şairler ressamlar ve musikişinaslar lâıyk oldukları derecede hürmete, refaha nail olamıyorlarsa da bunların şahsi kıymetleri kazançlarının derecesiyle ölçülmez. Pek yerinde olarak terk etmiş olduğu memur mesleği de namuslu, vicdanlı memurlara müreffeh bir hayat temin etmez. Ümit ve hulya ile en az otuz sene şurada, burada bir göçebe, bir esir hayatı yaşadıkten sonra sefalet uçurumunun kenarına getirip orada bırakan nankör bir meslektir. Kendisi artık yardımınıza ihtiyacı kalmadığını bildireceği zamana kadar muntazaman para gönderiniz. Hatta mümkün olursa miktarını artırınız. Bu suretle Fikret'in babası olmak gibi büyük ve bâki bir şerefe lâıyk olduğunuzu ispat edersiniz."

"Oğlunun kıymetini takdir edememiş olmak gaffetinden doğan esef ve nedamet, belki de bahtiyar bir baba

olduğuna inanmak heyecanının çıkardığı bir iki damla gözyaşı, akı karasına galip, hayli kaba ve uzun sakalının arasına kadar yuvarlandıklarını görmekten ben de müteessir oldum. Hüseyin Efendi yanımdan kalkıp evvelki yerine oturduktan sonra titrek bir sesle:

- Beyefendi, dedi. Pek müteessir ve mükedder olan kalbimi şad ettiğinizden dolayı ömrümün sonuna kadar minnettarım olacağım ve beni şu veçhile irşad ederek nasılsa hasıl olan fena bir zan ve telâkkiden kurtardığınızı Tevfik'e yazar zatı uylalarına teşekkür etmesini tavsiye edeceğim."

"Bütün memleketin tanıdığı Fikret'i babasının tanımamış olması inanılmaz bir garibedir. Fikret pek ziyade mütehassis olmuş, hatta bu sözleri söylerken gözleri yaşarır gibi oluyordu." (Canlı Tarihler'den naklen, İsmail Özmel. Niğdeli Şair ve Yazarlar, cilt:1, 1990-Konya s:93-94)

Belki de Tarık Buğra'nın babası Mehmet Nazım Bey oğlunun Türkçenin en güzel romanlarına imza attığını veya atacağını bilmiyordu. Onu ikaz edecek bir Hazım Tepeyran olmadığı için de hatasından dönememiş olabilir.

Son öğrenim durağı edebiyat fakültesinden diploma almadan ayrıldı şeklindeki yaygın kanaat ilginçtir, İbişin Rüyası yayınlayınca Prof. Dr. Mehmet Kaplan İbişin Rüyası adlı eserini mezuniyet tezi olarak kabul etmiş ve Yeni Türk Edebiyatından mezuniyet diplomasını vermiş.

Tarık Buğra'nın şansı İstanbul'a gelince zamanın en iyi edebiyatçılarıyla tanışıp arkadaş olmasıdır. Bunlar Rıfki Melül Meriç, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Mehmet Kaplan gibi seçkinler.

1956-59 arası Hukuk Fakültesi öğrenciliğim yıllarında, fakültenin hemen bitişiğindeki İlahiyat fakültesine Sosyoloji

ve felsefe derslerine giren Hilmi Ziya Ülken ve estetik derslerine giren Suut Kemal Yetkin ile Edebiyat derslerine giren Rıfki Melül Meriç İstanbul'dan ders vermek üzere uçakla geldiklerini kıymetli arkadaşım rahmetli Ahmet Vehbi Ecer anlatırdı.

Bu seçkin hocalar ve arkadaşlarla, zaten ruhi ve fikri hazırlık içindeki Tarık Buğra, Türkçenin en güzel hikâyelerini, romanlarını, piyeslerini yazarak edebiyat tarihimizdeki yerini almayı düşlemiş ve bunu da gerektiği gibi çalışarak başarmıştır.

Konuları, yakından bildiği ve izlediği, başarıyla ifade ettiği, tarihimizden, milli mücadeleden seçmiştir. Tarih şuurunu pekiştirmede bu eserlerin ne kadar şifalı bir etkisi olduğunu bilmem söylemeye lüzum var mı? Demokrasi ve hürriyetler onun değer verdiği kültür ortamının olmazsa olmazları arasındaydı. Ayakta Durmak İstiyorum piyesi bu konuda her yönü ile anlamlı bir örnektir.

OKUYUCUYA ULAŞTIRILMAK İSTENEN DUYGU VE DÜŞÜNCE

Her romancının ve her yazarın eserleriyle okuyucularına vermek istediği bir mesajı vardır, acaba Tarık Buğra eserleriyle hangi mesajı vermek istemiştir? Bence Türkçe böyle yazılır böyle konuşulur, vatan edindiğimiz bu aziz topraklar güçlü bir tarih şuru, çağdaş iyi bir eğitim ve demokrasi ile yaşamaya devam eder. Onun için; içinde bulunduğumuz şartlar ne kadar olumsuz olursa olsun; herkes en iyi yaptığı işi yapmaya ve geliştirmeye devam etmelidir. Bakınız ben bütün zorluklara rağmen, azimle bu kadar romanı, hikâyeyi ve piyesi yazdım, hem kendimi, hem romanı, hem de Türkçeyi düze çıkardım demek istemiştir diye düşünüyorum.

Onu saygıyla ve rahmetle anıyoruz.

BENİM TARIK BUĞRA'M...

Saim SAKAOĞLU

Hep düşünmüşümdür, hakkında bir şeyler yazmak istediğim sanatçıyı nasıl anlatmalıyım? Söze nereden başlamalıyım? Bugüne kadar onlarca kişi hakkında yazı kaleme aldım, on kadarıyla da ilgili kitaplar yayımladım. Evet, söze nasıl başlamalıyım?

Sorular üşüşüyor, beynimde bir şeyler oluyor âdeta. Acaba tanımadığım, asla da tanıyamayacağım; Yunus Emre, Karaca Oğlan, Âşık Ömer, Seyranî, Âşık Şem'î, Dadaloğlu vb. sanatkârları mı daha kolay yazacağım, yoksa sağlıklarında görüşebildiğim, tanıdığım, bazılarının evlerinde yatıya kaldığım kişileri mi? Bu konuda iki hocamın önceliği olmalıdır: Ord. Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat ve Prof. Dr. Mehmet Kaplan... Bunları yazarken bir sıkıntıya katlandığımı hatırlamıyorum. Ya gece sohbetleriyle renkli bir dünyaya açıldıklarımız... Sivashlı Âşık Kul Gazi, Âşık Halil Karabulut, Şair ağabeyimiz Ahmet Tufan Şentürk gibi bizlere kapılarını açanları da farklı bir köşede ağırlamalıyız.

Sözün özü ben Tarık Buğra'yla hiç yüz yüze gelmedim, belki de şartlar bizi karşılaştırmadı. Doğrusunu söylemek gerekirse lise öğrencilik yıllarımda (1950'li yılların sonları) adını da pek duymuşluğum yoktu. Vaktaki İstanbul Üniversitesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenci olarak Türk dili ve edebiyatı öğrenimine başladım, ilk tanıdıklarımдан biri o olmuştu. Rahmetli hocamız Muharrem Ergin'in Osmanlıca Dersleri (İstanbul 1958) kitabındaki okuma

parçalarının ilki onun imzasını taşıyordu. Bu kitapla metin okuma yoluna giren o yılların her Türkoloji öğrencisi mutlaka onun, belki de böyle bir kitapta yer aldığı için, asla unutamayacağı Havuçlu Pilav Meselesi adlı hikâyesini hatırlayacaktır. Öyle ki bu hikâyenin ilk satırları âdeta bir şiir gibi ezberlenmiş, günlük hayatımızın değişik safhalarında dilimize pelesenk bile olmuştu. Üç kuşaktır elde ele dolaşarak günümüze kadar saklanabilen, pek sağlam cildinin bile bilim yolcularının elleriyle yaşlandığı kitabımdan aldığım o hikayenin işte ilk cümleleri...

Yağmur yağıyordu, pis pis yağıyordu. Bu havada, ancak, yapabilecek bir şey bulanların, bulduklarını yapabilenlerin canı sıkılmazdı. (s. 1)

Belki biraz daha ileri giderek, ilerleyen yıllarda onun eserleriyle ilgilenecek olanlar için, 'Tarık Buğra Okumaları bu hikâye ile başlamıştır.' bile diyebiliriz. Bu hikâye ile ilgili olarak çeşitli kaynakta yer alan ilgi çekici bir bilgi vardır, yeri gelmişken bu bilgiyi de aktarmadan geçemeyeceğim.

Yusuf Ziya Bey [Ortaç] döneminin önde gelen yazarlarından. Bir de dergi yayımlamaktadır: Çınaraltı. O, Buğra gibi bir yeteneği keşfedince hemen dergisinde yazmasını ister. Rahmetli'nin dergiye gönderdiği ilkyazı nedir, bilir misiniz: Havuçlu Pilav Meselesi.

Doğrusunu söylemek gerekirse merhumun bütün kitaplarını okuma

şansını yakalayamadım. Öyle ya, siz Tanzimat'tan beri yazılan onca eseri ki hikaye, roman, şiir, tiyatro, vb., okuyacaksınız ve bir tek sınavla Yeni Türk Edebiyatı bilgilerinizi taçlandıracaksınız. Belki de ben onu daha sonraki alanımın romanı olarak kabul ettiğim İbiş'in Rüyası ile, derslerine girdiğim yüzlerce kompozisyon öğrencime örnek olarak okumalarını tavsiye ettiğim ve onların ruhlarını okşayacağına inandığım Gençliğim Eyvah ile keşif yolculuğumu sürdürüyordum.

Onun hayat hikâyesini, fazla değil, iki üç sayfaya sıkıştırılmış hikâyesini okuyan bir meraklı, belki de araştırmacı şöyle bir kanaate ulaşacaktır: 'Canım, rahmetli Buğra Bey, bunca karmaşık bir hayat ve çalışma ortamından sonra yazar olmayacak da ne olacaktı ki?' Doğrudur, pek çok gazete ve dergi okuyucusu onunla ya gerçek adıyla Tercüman'da veya takma adıyla (Mehmet Nazım ki babasının adıdır) Hisar dergisinde buluşacaktı. Yukarıda 'karmaşık bir hayat' ifadesini kullanmıştım. Niçin mi? Rahmetli Tıbbiyenin ikisinden ayrılıp Hukuk'a kaydolur. Bitiremediği üçüncü okul ise Türk Dili ve Edebiyat Bölümüdür.

Haydi, bu güzel insanın hayatından kendi adıma bir iki küçük payı da çıkarıvereyim. Babasıyla birlikte doğum yeri olan Konya'nın Akşehir ilçesinde Nasreddin Hoca (1949-1952) adlı bir gazete çıkarırlar. Bitmedi, okumakta olduğu İstanbul Lisesi'nin yatılı kısmı kapatılınca lise öğrenimini, 1936 yılında, benim de 1959 Haziranında diploma aldığım Konya Lisesi'nde tamamlar.

Buğra'nın Tercüman'daki köşe yazıları siyaset ve sanat ağırlıklı idi. Sürekli okurdum. Bir gün köşesini kendisininin

acısına ayırmıştı. Ablasını veya kendinden küçük olan kız kardeşini kaybetmişti. Onun acısını dile getiriyordu. Ağıt yakma türü bir yazı değildi bu küçük köşe yazısı, Tercüman'ın üçüncü sayfasının sağ üst köşesinde yer alan bu yazı beni derinden sarsmıştı. O gün onunla ortak bir noktamızı daha yakalamıştım. Çünkü ben de, ablam Hayriye Karpuzoğlu'nu (1928-27 Şubat 1959) kaybettiğimde daha lise son öğrenci idim. Ablamı kendi ellerimle mezara indirmenin acısı hâlâ tazeliğini korumaktadır. Çünkü ben, ablam istiyor diye vali olacaktım. Ancak, 'Ablamın göremeyeceği valiliği neyleyim.' deyip bu idealimden vaz geçivermişim.

Akşehirliydi, hemşerileri onu çok seviyorlardı. Vefat ettiğinde ben, o yıllarda Selçuk Üniversitesi'ne bağlı olan günümüzün Necmeddin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi'nin dekanı idim. Günümüzün yardımcı doçentlerinden ve o yıllarda doktora öğrencim olan Akşehirli Tarıman Cenikoğlu ve Akşehir Meslek Yüksekokulu Müdürü Akşehirli İbrahim Kaynar güzel ve anlamlı bir teklifle ziyaretime gelmişlerdi. İki ay sonra merhum Buğra'nın ölümünün ikinci yıl dönümü idi. Onu Akşehir'de anmak istiyorlardı. Elbette hayır demeyecektik. Zaten fakültemizde Türk romancılığı üzerinde çalışan bir doçent arkadaşımız vardı. Günümüzün profesörlerinden olan Mehmet Tekin'in de katılımıyla, 15 Mart 1996 tarihinde Akşehir'de güzel bir toplantıyı gerçekleştirmiş olduk. Başkanlığında yürütülen toplantıda sırasıyla okul müdürü Kaynar, Doç. Dr. Mehmet Tekin, okul müdür yardımcısı okutman Cenikoğlu ve Akşehirli gazeteci Nihat Ak'ın konuşmalarıyla toplantımız

sona ermişti. Buğra'nın ölümünden 25, bizim toplantımızın üzerinden ise 23 yıl geçmiş. Bu süre içinde yazarımız defalarca anıldı. Ama, galiba bizimki ilk anmalardan biri idi. Biz de bunu değerlendirerek o yıllarda haftalık kültür yazılarımızı yayımladığımız Yeni Konya gazetesinde 'Yazar Tarık Buğra'yı Andık' başlıklı bir yazıyla katkı sağlamıştık ((25 Mart 1996)

Bizim eski topraklarımızda kendisini anmadan geçemeyeceğim bir de hatıram var. Büyük acıların üstüne kurulan bir yönetimin dile getirileceği olayı hatırlatmadan geçemeyeceğim. 1956 yılında Macar halkı yönetime karşı ayaklanır. Ancak Sovyetlerin desteğiyle ayaklanma bastırılır ve binlerce Macaristan vatandaşı öldürülür. Buğra 1966 yılında bu olayları konu alan bir oyun kaleme alır: Ayakta Durmak İstiyorum.

25-29 Haziran 1990 tarihleri arasında toplanan 33. PIAC için Budapeşte'de bulunuyorum. Türklerle sıcak bağları olan bazı Macar bilgileri bizleri gezdirirken özellikle bir meydana götürdüler. Buranın adı Kahramanlar Meydanı imiş. 1956 ayaklanmasında vatanları için canlarını veren kahramanlar için düzenlenmiş ve çok anlamlı ve birkaç parçadan oluşan bir anıtla da taçlandırılmıştı. Bu bilgilerden sonra, anavatanımdan binlerce kilometre ötede Tarık Buğra'yı ve onun ölümsüz oyunu Ayakta Durmak İstiyorum'u hatırlamamak olur mu?

Bu satırlar için tuşları canlandırırken Konya'ya yağmur yağıyordu ama şarkıdaki gibi camlarımızı tıkırdatarak ve tatlı tatlı sesler çıkararak. Buğra'nın ruhu şad olsun.

Tarsus Şelalesinde Bir Lahza

İsmail ÖZMEL

Şelaleden kopan ses, nerden aldın bu çılgılığı
Yürek sesi gibi içten, sevda türküsü gibi yanık
Nazım kime, gösterin kime, neye?
Bu dünyada ben kalırım herkes gider
Sesimden gelir nazım,
Şiirim köpüğümdür, sesim ünümdür,
Boyum posum çınar, köküm derinlerdedir.

Sesim semada, beni tarih dinler gibi dinle
Serinliğim her mevsimde gönül ferahlığı
Ümit olur çağlayan, Çağlayan haber verir
Adanalı Halk şairi Sadık Çavuş'tan
Karacaoğlan'dan, bu ses atalardan
Bu gölge bu serinlik çınarlardan
Bu çocuklar o tarihten, o tarih bu çocuklardan.

Bu çağlayan ses yurdun sesi
Sesime ses veren o ses yarına yadigâr

Kolay mı tarihe tanık olmak
Kolay mı tarihle yaşıt olmak
Yaşamak ve yaşatmak.

2016

Kulvar

Esmâ AKÇİN

Derinler de yönünü kaybetmiş bir deli rüzgar,
İçinde küllenmiş, çaresiz bir umut var.

Zihinden geçip durur, hep cevapsız sorular,
Sorulara ithafen hayat olur tarumar.

Zaman değildir duran, zamansız oyunlar var,
Hep şansa bırakılır, hayat adlı bu kumar.

Çareler çaresiz kalır, bu bize ait kulvar,
Rüzgarın hedefinde bertaraf olmuş kul var.

TARIK BUĞRA'NIN "BORÇ" ADLI HİKÂYESİNİ TAHLİL

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

Bir eşini de siz -elbette- görmüş-süntüzdür: Şapşallıkları ile birbirlerine benzerler, pek benzerler. Bu benzeyiş, belki de, soylu umursamazlığımızdandır. Ama ben sebep arayacak değilim; benim simitçiye dönelim.

Bir değneğe takardı simitlerini... Upuzun bir değneğe. Tombul bir bileğe takılmış bilezikler gibi, ona göre elbette. Sabah simitleri, akşam simitleri, susam kokulu, taze taze, çıtır çıtır. Ve Bayezit'teki kahveleri dolaşırdı. Adı Mehmet'ti, bermûtâd Mehmet.

Mehmet, başlangıçta şöyle bir kabadayıcı, cepken yenlerini uçurup efeleşecekmiş gibi açardı kahve kapılarını ve "merhaba" der gibi "simit" derdi. Sadece "simit". Ama garsonlar çabuk indirdi şişini Mehmed'in. Üniversitelilerin garsonları.

O efece tavrın tortusudur bu savrukluğ, bu şapşallık sanırım.

Anlatacağım şu hikâyede hak ettiğimden daha fazla suçlandırılmak istemem. Bunun için, şuracıkta, bir parça da kendimden, daha doğrusu o günlerdeki durumumdan söz etmeliyim.

Bir öğrenci... Kumarbaz bir öğrenci ama. Aybaşlarını, kırmızı renkli ve yüz elli liralık havale kâğıtlarını beklerdim postadan ve beklediğim başka bir şey de yoktu. Bu bekleyiş de, ay olur, ayın yirmisi olmadan başlardı. Şans bu, güvenilir mi?

Bir kış sabahı idi. İnceden inceye yağışlı, küllü, miyop bir kış sabahı. Kahvede bir ocakçı, bir garson, bir de Boyabatlı Mehmet vardı. Ama Mehmed'in simit değneği yoktu.

Mehmet böylece, yani simit değneği yokken hüznü, ordusu bozguna uğramış bir Napolyon kadar tablolaştırıyordu. Çökkündü, bitkindi; ellerini sobaya uzatmış, kahvenin bahçeye bakan pencerelerine dalıp gitmişti. Sırat Köprüsü'nün öte yakasını seyrederek gibiydi; çünkü camlar buğulanmıştı, dışarda hiç bir şey görünmüyordu.

— Simit? dedim.

Hâline uygun bir gülümseyişle:

- Yok, dedi.

- Niye? dedim.

- Sermayeyi düşürmüşüm, diye cevap verdi.

Çökkündü, bitkindi ve doğrusunu söylemek gerekirse, ben bunun böyle olduğunu yeni yeni farketmeye başlıyordum.

Bir akşam briç'ten otuz üç lira yetmiş beş kuruş kazanmış, bunu son günlerdeki umulmadık kazançlarıma ekleyerek cebimde koca bir servet biriktirmiştim. Cebimde o sabah, yüz gram da kaşer peyniri getirmiştim kahveye. Üç çay, iki simit. Keyfim bu düzenle, küllü, miyop kış sabahına inat, pırlı pırlıydı. Ve beni büyüktürüyordu. Zaten Mehmed'in hâlini sezmişim ve kaderine burnumu sokmaya yeltenişim de bu yüzdendi:

-“Ne kadardı sermayen?” diye tam bir rahatlıkla sordum.

-“Beş lira” dedi.

Ummadığı bir umuda kapılıverdiğini iyice anlıyordum. Benim için işi tatsızlaştırıcı bir şey. Ama duraklayışım asıl sebebinin kumarbaz psikolojisinde, bu sımsıkı kapalı, bu korkak, bu güvensiz psikolojide bulur. Her ne hâl ise...

Mehmed'e beş lirayı verdim ve buna ocakçı da, garson da şahit oldular.

Mehmet gitti, değneğe simitlerini taktı, geldi ve bana, borcunu hafta geçmeden ödemeğe söz verdi.

Bir hafta geçti. Pokerle, briçle, üstelik ruhsalatası, tarama, çips, sosis ve birayla geçen bir hafta ekonomi bilgilerini ne kadar ilgilendirse yeridir:

-“Mehmet! Ne haber?” demeye başladım Mehmed'e.

Fakat Mehmed'i görmek bireyce güçleşmeye başlamıştı. Seyrek de olsa, her karşılaşmada, ama ayrı ayrı tavır ve tonlarla, meselâ birinde kaşlarını çatarak ”Mehmet?” diyor, bir başka seferinde alnımı kırıştırarak “Mehmet!” diyor, ama her seferinde de “Mehmet?” diyordum.

Mehmed'i haşladığım oldu. Mehmet elli kuruş verdi. Mehmed'i karşıma alıp uzun uzun nutuklar çektiğim oldu. Mehmet bir lira verdi.

Mehmed'e -tû Allah- hakaret ettiğim oldu. Mehmet bir şeyler geveledi, yirmi beş, otuz kuruş vermeye kalkıştı.

Bir haftanın üstünden, böylece, bir hafta daha geçmiş, aybaşı, arkasından da yüz elli liralık kırmızı renkli havale kâğıdı gelmişti. Bu da şahane güvencin uyruk isteyen tek'liğin yeniden gelişi demektir. Ama Boyabatlı Mehmet, domuz Mehmet aşımaya ağı kattı.

Yanıma sokulduğu zaman saygılıydı, çekingendi. Burası doğru. Ama bana ne bunlardan?

Elli kuruş bir vermiş. Bir elli kuruş daha vermiş. Çarşamba sabahı iki, ikindisi üç, perşembe sabahı iki, öğlesi de üç simit almışım, etmiş mi hepsi iki buçuk lira? Sonra iki lira daha vermiş, üç buçuk edermiş. Yirmi beş kuruş vermiş, otuz kuruş vermiş, şu kadar simit vermiş ve bütün bunların tutarı dört yüz altmış beş kuruşmuş.

Mehmet;

-“Şu da otuz beş; tamam etmez mi?” diyor-du.

Hangi tamam? Ne tamamı? Ne demek tamam?

Söylemekten işte çekinmiyorum: Ömrümde bu kadar kızacağımı hiç bir zaman ve hâlâ sanmıyorum. Bu hesap tamam olamazdı, olmamalıydı. Boyabatlı Mehmed'in bana daha kırk lira, elli lira, her ne ise işte, ödeyemeyeceği ve ödenemeyecek kadar borcu olmalıydı veya hiç değilse, Mehmet benden yeniden borç istemeliydi. Çünkü ben artık kime kızacak, kime öğüt verecek, kimi -ne ayıp- paylayacaktım?

O nutukları, artık kime çekecektim ben?

Üstelik Mehmet bana:

-“Sağolasın beğ” diyor, iki simit -taze, çıtır çıtır- uzatıp:

-“Buyur bunları” diye tam ödeşmeye -helâlleşmeye- kalkıyordu.

Hayır; içimin kaskatı bir düğüm oluşuna rağmen simitleri suratına atıp:

-“Sen sağ ol, pis herif”, diyemedim, di.

Şubat, 1950

HİKÂYENİN TAHLİLİ

***Anlatıcı ve Özellikleri:** Hikâye, özne anlatıcı tarafından aktarılmaktadır. Anlatıcının tutumu ise özeldir. Zira diğer hikâye kişisi hakkında olumsuz anlamda yargılayıcı ifadeler yer veriyor. Özne ifadeler hikâyenin daha başında veriliyor: “Bir eşini de siz -

elbette- görmüşsünüzdür: Şapşallıkları ile birbirlerine benzerler, pek benzerler.” Ayrıca gösterme yönteminden çok, aktarma yöntemi daha fazla öne çıkmaktadır.

***Konu:** Hükmetme duygusu.

***İzlek:** Borç alan emir alır. Bazı insanlar ve kurumlar, sahip oldukları imkânlarla başka insanlar ve kurumlar üzerinde hükmetme ihtirası içinde olurlar. İzlek şu parçada yer almaktadır:

“Boyabatlı Mehmed'in bana daha kırk lira, elli lira, her ne ise işte, ödeyemeyeceği ve ödenemeyecek kadar borcu olmalıydı veya hiç değilse, Mehmet benden yeniden borç istemeliydi. Çünkü ben artık kime kızacak, kime öğüt verecek, kimi -ne ayıp- paylayacaktım?

O nutukları, artık kime çekecektim ben?”

Hikâyede Batılı devletlerin bizim gibi ülkelere borç verip sonra siyaseten emir kulu haline getirme politikaları, emperyalist baskıları kişiler üzerinden simgesel olarak veriliyor.

***Zaman:**

-**Nesnel Zaman:** 1950 yılı.

-**Yaşatılan Güncel Zaman:** Yaklaşık 1 aylık bir süre.

-**Hatırlatılan Zaman:** Belirsiz bir süre. Mehmed'in eskiden beri simit sattığından söz ediliyor ama ne zamandan beri olduğunu tespit edemiyoruz.

-**Anlatma Zamanı:** Şubat 1950

***Mekân:**

-**Açık Mekân:** İstanbul'da Bayezit semti.

-**Kapalı Mekân:** Kahvehane.

Mekân tasvirleri yok.

***Kişiler Kadrosu:**

-**Merkezî kişi:** Adı verilmeyen özne anlatıcı.

-**Tipler:**

-**Hükmetme Muhterisi:** Adı verilmeyen üniversite öğrencisi. Maddi durumu iyi, baba parası ile yaşayan, kumarbaz, sorumsuz, başkalarına hükmetmekten hoşlanan ağalık psikolojisi ile mutlu olmaya çalışan bir delikanlı. Bu kişi, simgesel olarak mecbur kalan diğer ülkelere borç veren sonra da siyaseten sömürgeleştiren Amerika ve Avrupa devletleri gibi emperyalist devletleri temsil ediyor.

-**Emeği ile Geçinen Halk:** Boyabatlı Mehmet, geçimini simit satarak sağlayan bir

Türk evladı. Dürüsttür, borcunu ödeme çabası içindedir, masumdur. Boyabatlı Mehmet simgesel olarak Türkiye'yi ve diğer fakir ülkeleri temsil ediyor. Namusuyla, alın teriyle çalışıyor ama geliri ihtiyaçlarına yetmiyor, emperyalist devletlerden borç almak zorunda kalıyor. Ama borç veren emperyalist devletler, Mehmet gibi devletlerin hep kendilerine borçlu kalmasını istiyor. Çünkü fakir devletler borçlu kalırsa emperyalist devletler, onlara emir verecek, hakaret edecek, istedikleri gibi yönetecek, istedikleri gibi davranabileceklerdir.

-Yardımcı Kişiler: Ocakçı, garsonlar.

-Kişilerin Bedensel Boyutlarının Sunumu: Yok.

-Kişilerin Ruhsal Boyutlarının Sunumu:

-İç Çözümleme: Hikâyede iç çözümleme yöntemine yer verilmiş. Örnek:

"Mehmet böylece, yani simit değneği yokken hüznü, ordusu bozguna uğramış bir Napolyon kadar tablolaştırıyordu. Çökkündü, bitkindi; ellerini sobaya uzatmış, kahvenin bahçeye bakan pencerelerine dalıp gitmişti. Sırat Köprüsü'nün öte yakasını seyreder gibiydi."

-Zıt Kişilikler: Hikâyede kumarbaz üniversite öğrencisi ile simitçi Mehmet birbirine zıt kişiliklerdir.

*Kurgusal Yapı Özellikleri:

-Hikâyenin Adı: Hikâyenin adı son derece normal, sosyal insanî bir ilişkinin; borç alıp vermenin insan psikolojisi üzerinde nasıl bir yansıması olduğunu vurgulamaktadır. Kumarbaz üniversite öğrencisi, ihtiyaç sahibine borç vermeyi, onun üzerinde sürekli ağalık taslama vesilesi kılmakta ve kendisine borçlanmanın hiç bitmemesini; dolayısıyla bu vesile ile hep hükmeden üstün konumunda olmak istemektedir. Bu psikolojik açıdan bir sapmadır.

Yazar bu hikâyeyi muhtemelen Türkiye'nin Amerika'dan borç alması, buna bağlı olarak da Amerika'nın Türkiye'yi istediği gibi yönetmeye, itip kakmaya çalışması, Türkiye üzerinde emperyalist politikalar geliştirmesi olgusunu hem ironik hem de sembolik olarak sergilemek istemiştir.

*Olay Unsuru: Hikâyede 5 tane olay yani metin halkası vardır:

1. Giriş ifadeleri.

2. Mehmed'in simit satıyor olması.

3. Özne anlatıcının kendisi hakkında bilgi vermesi.

4. Mehmed'in sermayesini düşürdüğü için sınırsız gelmesi, üniversite öğrencisinin ona borç vermesi.

5. Mehmed'in borcunu ödemesi ama Üniversite öğrencisinin bundan memnun olmaması.

-Arayış Yolculuğu Kalıbı:

-Üniversite öğrencisinin başkaları üzerinde hep alacaklı kalması ve bu vesile ile sürekli hükmetme ihtirası.

-Mehmed'in çalışarak namusluca hayatını alın teriyle kazanmak istemesi.

-İç Çatışma: Yok.

-Sosyal Çatışma: Yok.

-Ana Düşüm: Mehmed'in borcunu ödeyip ödeyemeyeceği ve üniversite öğrencisinin buna tepkisi.

-Hikâyenin Sonu: Hikâye şaşırtıcı bir sonla bitiyor. Çünkü üniversite öğrencisinin verdiği borcun kendisine ödenmiş olmasından memnun olmayacağı tahmin edemiyorduk.

*Metinlerarası İlişkiler:

-Çağrışımsal Gönderme: Örnekler: "Mehmet böylece, yani simit değneği yokken hüznü, ordusu bozguna uğramış bir Napolyon kadar tablolaştırıyordu."

"Sırat Köprüsü'nün öte yakasını seyreder gibiydi."

*Dil Özellikleri: Hikâyede konuşma dili unsurlarına yer verilmiş. Dil sapması görülüyor. Açık anlaşılır bir dili var. "şapşal", "indirdi şişini" gibi argo ifadeler ve "aşımaya ağuş kattı", "kaderine burnumu sokmaya yeltenişim" gibi deyimlere yer verilmiş.

*Üslup Türleri: Hikâyede avam üslubu, dramatik üslup ve yalın üslup görülüyor.

*Hikâyenin Kaynağı: Hikâyenin çıkış ve hareket noktasını oluşturan temel kaynak gözlemdir.

*Hikâye, okuyucu üzerinde bıraktığı etkilere göre düşündüren hikâyedir.

*Yapısı bakımından hikâye: Kısa, modern ve psikolojik hikâyedir.

'DÜŞMAN KAZANMA SANATI'

Tarık Buğra'nın Sanat, Edebiyat ve Dil Anlayışı

Beşir AYVAZOĞLU

EDEBİYAT dünyamıza 1948 yılında "Oğlumuz" adlı hikâyesiyle adeta bir bomba gibi düşen ve üç kitapla hikâyecilik macerasını tamamlayan Tarık Buğra'nın kitap olarak yayımlanan ilk romanı, neredeyse bütün edebiyat eleştirmenlerinin beğenmemekte birleştikleri *Siyah Kehribar*'dır (1955).

Siyah Kehribar'ın şanssızlığı, biraz da olayların geçtiği mekânın ve kahramanların yabancı olması, daha doğrusu yabancı isimler taşımasıdır. Aslında, roman kişileri İtalyan adı taşısa da, Tarık Buğra'nın anlattığı Türkiye gerçekleridir. Roma İstanbul'dur, *Siyah Kehribar Barı*'nın müdavimleri de benzer mekânlarda toplanan Türk aydınları... Açıkçası, Buğra, İtalyan faşizmini eleştirirken, aslında 1940'larda aydınları ezip yalnızlığa iten, düşüncelerini söyleyemez hâle getiren Milli Şef diktatörlüğünü hedef almıştır.

Tarık Buğra'nın *Siyah Kehribar*'da diktatörlüklere ve totaliter rejimlere karşı iyice belirginleşen tavrı, Ayakta Durmak İstiyorum adıyla şöhret kazanan *Peşte'56* ve *Yüzlerce Çiçek Birden Açtı* adlı oyunlarında en güçlü ifadesini bulur. Onun bu tavrı, sanatının da belirleyicilerinden biridir. Başından itibaren bütün baskıcı tutumlara karşı çıkan ve Marksizm'i de, bütün totaliter rejimler gibi, edebiyata aykırı bulan Buğra, Marksist bir edebiyat olamayacağını söyleyerek mevcut Marksist edebiyat ortamının sahteliğini de büyük bir isabetle teşhis ettiği için kültürel iktidar odakları tarafından mahkûm edilmiş, yok sayılmıştır.

Totaliter rejimler ve ideolojiler karşısında, ilk eserlerinde ortaya koyduğu tavrı sonuna kadar sürdüren ve sanatını antikomünist de olsa herhangi bir ideolojinin emrine vermeyi reddederek her zaman "Sanat sanat içindir"

görüşünü savunan Tarık Buğra, sol karşısındaki grupları bile, kendisine, ne kadar yalan olsalar da, antikomünizmi bir çeşit ideoloji haline getirdikleri, yani Marksistler gibi davranarak düşünce ve kafa bağımsızlığını ihmal edip insanlara ve konulara peşin hükümlerle baktıkları için eleştirmekten çekinmemiştir. Çünkü ona göre, peşin hükümler ve taraftarlıklar araya girdi mi, "edebiyat bir politik tutum olup çıkar."

Edebiyat, genel olarak sanat, Tarık Buğra'ya göre "ispatlamaz, gösterir; telkin etmez, düşündürür, hüküm vermez, hüküm vermeye yol açar, iddia etmez, okuyucunun red ve kabul, hal ve ruh tercihini serbest bırakan bir dünya kurar. Görevi budur ve bunu başardığı ölçüde değerlidir." Hâlbuki sanatın toplum için olduğunu söyleyenler, hep bir görüşü ispatlamak, telkin etmek, kesin hükümler vererek okuyucuyu kendi görüşlerine bağlamak, kısaca, sanatı bir araç yapmak isteyenlerdir:

"Sanatın topluma en yararlı tutumu sanat için oluncadır. Sanatçı bu tutumda da toplumun, insanın dertleriyle, problemleriyle ilgilenecek, onun elinde de neşter olacak. Ama peşin hükümlerle ve bilhassa bir doktrine, bir politik tutuma kayıtsız şartsız bağlanarak değil, bağımsızlığını, sanatın ve sanatçı yeteneklerinin hükümlerini koruyarak..."

"Düşman Kazanmak Sanatı" diye adlandırdığı bu tavizsiz tutumun Tarık Buğra'yı yalnızlaştırdığını söylemek mümkündür. Çünkü hiçbir ideolojik gruba angaje olmamış, dolayısıyla hiçbir grup da onu hiçbir zaman tam olarak kendisinden saymamıştır. Aslında her sanatçının sahip olması gereken bir yalnızlıktır bu. Büyük eserlerin büyük yalnızlıklar istediğini söyleyen Tarık Buğra, yanlış anlaşılmamak için

sözlerini şöyle tamamlar: “Bu yalnızlık, toplum meselelerinden ve insanlardan kopuş değildir. Tam aksine onlarla beraber olmak, fakat onlara bir doktrinin bir partinin, bir derneğin, bir grubun, hatta bir ikincinin refakatinde bakmamaktır.”

Tarihe, topluma ve tek tek insanlara, bir doktrinin, bir partinin vb. refakatinde bakmama çabası, Tarık Buğra'nın önüne resmî tarihi sorgulamak gibi zorlu bir işi de çıkarmıştır. Onu bu bakımdan öncü bir yazar olarak görmek gerekir. Millî Mücadele'ye cepheden ve Ankara'dan, yani askerî ve siyasî açılardan bakmayan bir roman yazmak... İstiklal Savaşı hakkında o güne kadar roman yazan bütün yazarların, bu büyük konuya, her şey olup bittikten sonra ortaya çıkan ölçü ve kıymet hükümlerine göre, yani resmî görüş nasıl bakılmasını istiyorsa öyle baktıklarını fark eden Tarık Buğra, bunun sadece insana değil, sanata da aykırı olduğunu düşünmüştür. Küçük Ağa bu düşüncenin ürünüdür.

Tarık Buğra, 1963 yılında, yani solun resmî ideolojiyi payanda olarak kullanmak suretiyle elde ettiği kültürel iktidarın iyiden iyiye güçlendiği bir zamanda, Küçük Ağa'yı yazarak gerçeğin öyle olmadığını söyleme cesaretini göstermiş bir yazardır. Yani bir yazar, resmî tarihi ilk defa ciddi bir biçimde sorgulamakta, resmî “söylem”in dışından konuşmaktadır.

Bu büyük romanda, Tarık Buğra'nın anlatmak istediği gerçek, Millî Mücadele sonunda kazanılan zaferin, sadece asker ve sivil bürokrasi tarafından değil, toplumu teşkil eden bütün kesimlerin işbirliği ile kazanılmış olduğudur. Başlangıçta Kuva-yı Milliye'ye muhalefet edenler arasında da, İstanbullu Hoca gibi, hakiki vatanseverler vardır ve altı yüz yıllık geleneğe bağlı olan bu insanlar, o zamana kadar hep halifenin açtığı cihat bayrağı başkaları tarafından açılınca trajik bir çelişmeye düşmüşlerdir. Küçük Ağa işte bu yaman çelişmenin romanıdır.

Sonunda İstanbullu Hoca'nın küllerinden efsanedeki kuş gibi Küçük Ağa doğar. Ama İstanbullu Hoca ve Çolak Salih gibi insanların

yaşadıkları trajik ikinci doğumun sahtesini yaşayanlar da vardır, yani her duruma kolayca intibak edebilen çıkarıcılar, vurguncular, üçkâğıtçılar... Tarık Buğra hadisenin bu tarafına Küçük Ağa dizisinin üçüncü kitabı olan Firavun İmanı'nda, hadiselerle Birincisi Meclis'in Mehmed Âkif ve Hüseyin Avni (Ulaş) gibi üyelerinin gözüyle bakar.

Görmezlikten gelinmeyen ve başarısı inkâr edilemeyen Küçük Ağa için yazılan övgüler, Tarık Buğra'dan Firavun İmanı ve Gençliğim Eyvah koro halinde eleştirilerek adeta geri alınmak istenmiştir. Ancak İbiş'in Rüyası (1970) ve peş peşe çıkan Dönemekte (1980) ve Yağmur Beklerken (1981), Tarık Buğra'nın Küçük Ağa'da kazandığı başarının asla tesadüf olmadığını gösteren, edebiyatımızda eşine az rastlanır güzellikte romanlardır.

Tarık Buğra'nın diline ve üslubuna gelince: “Oğlumuz”la başlayarak edebiyatımıza Oğlumuz (1949), Yarın Diye Bir Şey Yoktur (1952), İki Uyku Arasında (1954) gibi önemli kitaplar kazandıran Tarık Buğra'nın hikâyecilik macerası, 1950'lerde, Türk hikâyeciliğinin ancak 1980'lerde ulaşabileceği bir seviyeyi gösteriyordu. Ahmet Hamdi Tanpınar, Peyami Safa ve Tarık Buğra gibi büyük yazarları, “toplumcu gerçekçilik” diye sözüm ona teorisi de yapılan ve kötü köy romanlarından başka sonuç vermeyen şematik toplumculuğu ciddiye almadıkları için yok sayanlar, sonunda birer birer, onların çok erken geçtikleri noktadan başlamak zorunda kalmış ve birey'de karar kılmışlardır. İlk hikâyelerinden itibaren, “toplumcu gerçekçi” köy romancılarının çok sevdikleri çevre tasvirlerinden ve olay kalabalığından kurtularak ayrıntılara inmeyi ve ayrıntılar vasıtasıyla insanî ilişkilerin derinliklerinde gezinmeyi tercih eden Tarık Buğra'nın, daha yazarlık hayatının başında “üslûp endişesi ile nesil arkadaşlarından ayrıldığı”, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın da dikkatinden kaçmamıştır.

Toplumculuk iddiasından yola çıkmadığı gibi dilini ve üslubunu da peşinen bir “dâva”nın emrine vermeyen Tarık Buğra,

hikâyelerinde insan ruhunun ve insanî münasebetlerin derinliklerinde gezinirken “nesirden çok, şiir diline bağlı” bir üslûp geliştirmiştir.

Tarık Buğra'nın romanlarında da dil ve üslûp kaygısı hemen hissedilir. Kelimeleri seçişindeki ve sentaksındaki hususilik dikkat çekicidir. Yerine göre uzun, yerine göre kısa, hareketli, Türkçenin girdisine çıktısına vâkıf bir yazarın kaleminden çıktığı hemen anlaşılın kavrayıcı cümle, Tarık Buğra üslûbunun en belirgin özelliğidir.

Türkçenin Genç Kalemler dergisiyle birlikte doğru bir yola girdiğini, bu yolda halkın edebiyat ve düşünce hayatıyla bütünleşmeye başladığını düşünen Tarık Buğra, Tek Parti döneminde başlayan dil ırkçılığının son derece tahrip edici sonuçlar doğurduğunu düşünüyordu. Bunun için, kendi neslinden birçok yazarı da peşinden sürükleyen ve kısırlaştıran “öztürkçe” macerasından uzak durmuş, özellikle “kültür kelimeleri” dediği, bugünü geçmişe bağlayan kelimelerden yazarlık hayatı boyunca vazgeçmemiştir.

Dilde aşın özelleştirmecilik, Tarık Buğra'ya göre, Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Reşat Nuri, Sait Faik gibi daha dünkü yazar ve şairleri okunamaz hâle getirmiştir. Bu, kitap yakmanın bir başka şeklidir. Ancak, dilde, özellikle kitle iletişim vasıtalarının araya girmesiyle hızlanan değişimin büsbütün dışında kalmamak için, onun da, okuyucusunu rahatsız etmeyecek şekilde, yeni kelimelerden ortak kabul görenleri sözlüğüne dâhil ettiği görülmektedir. Fakat yeni kelimeler, bütün usta yazarlarda olduğu gibi, eski kelimeleri kapı dışarı etmez, aksine onun dilini ve üslûbunu zenginleştirme görevini üstlenirler.

Sanat anlayışının, dilinin ve üslûbunun farklılığı dolayısıyla kendi neslinden ister istemez koparak modalardan dışarıda bir yazarlık macerası yaşayan Tarık Buğra, bu toprağa ve bu toprağın değerlerine bağlı, dönüp dönüp yeniden okunması gereken ve her okunuşta yeni bir derinliği keşfedilen bir bilge yazardır.

Eylül Kuşatması

Yahya AKENGİN

Ben hatırlarım hep, hatırlamalı insan
Renklerin ilk rengini, rüzgârların ilk uğultusunu
Daima bir tutam eylül çıkar geçmiş zamanlardan
Sarışın bir hüznle gülümser eylülün sonu

Dalıp aynalarda saçların kırlarına ve anlar,
İnsan neler derlediğini ömrün yollarından
Şu telinde bir sevda baharının şavkı var
Şu çizgide bir eski yaz gecesi uzar

Girip delice tutkularla kolkola
Yürüse de isyan vadilerinde günahlarla
Yine de susturulmuş bir yanı vardır kalbin
Bahtımız okunur çehresinde bütün eylülün

Bazan bir hazinedir cevapsız sorulardaki sırlar
Dağ sularının suru yüzündeki yalnızlık
Kır çiçeklerine ne söylerse içimde o var
Unutma şairliğim, biz hep eylülde kucaklaştık

Düşün, düşen yaprak solsun solan çiçek
İnletsin ıssız yöreleri bir yetim gibi sam yeli
Vedalaştığımız herşey yine bize dönecek
Bunları hatırlatır sonbaharın şefkatli eli

Ben hatırlarım hep, hatırlamalı insan
Yardan ayrılışların yürekte yeşerttiği duaları
Öyle başladığını ölümsüz efsanelerin
İlklere kadar işler hatrası mevsimlerin
Lakin eylülünkü biraz daha derin..

YENİ BİR BEDENDE UYANMAK YA DA KÜÇÜK AĞA ROMANINDA METAMORFOZ

Prof. Dr. Ali İhsan KOLCU

Metamorfoz daha çok biyolojik bir terim olarak kullanılmıştır. Kelebek, kurbağa ve sinek gibi canlıların belli bir süreç içinde biçim değiştirmeleri, başka bir kimliğe bürünmeleri anlamındadır. Değişim ve başkalaşım olarak dilimize çevrilebilir. Bu bağlamda Kafka'nın ünlü Metamorfoz adlı uzun öyküsünü, Michel Butor'un Değişim romanını Hacı Bektaş-ı Veli'nin güvercin bedeninde Anadolu'ya geliş efsanesini hatırlamak mümkündür.

Metamorfozun canlılar âlemindeki en belirgin ve bilinen örneği tırtılın macerasıdır. Tırtıl önce tırtıl olarak vardır; ardından bir ağaca tüneyerek koza devrine geçer. Son olarak da kozadan uçmaya hazır bir kelebek olarak çıkar. Bu bir başkalaşımdır. Kendinden kendini yaratmaktır. Bu başkalaşım ya da dönüşümün Yaradan tarafından tasarlandığı apaçıktır. O, birtakım canlılara böyle özellikler vermiştir. Bu canlılar bu insiyak üzerine hareket ederler. Dolayısıyla bu canlıların dışında kalanların kendi kaderlerine müdahale güçleri yoktur. Bir tavşandan başkalaşım beklenemez.

İnsanoğlu ise fiziksel olmasa da başkalaşıma, dönüşüme yatkın bir varlıktır. Kimi zaman 'ben değiştim', 'bambaşka bir adam oluverdim' cinsinden sözler, bu çeşitten bir metamorfozun birey palanındaki sıradan görüntüleridir. Fakat daha çok bir duygu ve düşünce halinin makas değiştirmesi şeklinde algılanabilecek bu çeşitten değişimler

metamorfoz terimindeki temel anlamı karşılamaktan uzaktır. Biz bu yazımızda Tarık Buğra'nın Küçük Ağa romanındaki metamorfozu irdelemeye çalışacağız. Öncelikli olarak okurların hatırlaması babından eserin bir özetini vermenin doğru olacağını düşünüyoruz.

Küçük Ağa romanı Millî Mücadele sürecini Akşehir bağlamında ele alan bir eserdir. Yazar doğup büyüdüğü coğrafyada bu kurtuluş hareketinin neredeyse bütün aşamalarını insan-toplum, iman-bağlılık ve vatanseverlik-ihanet üçgeninde ele alıp incelemeye çalışır. Yarattığı tip ve karakterler devrin psikolojisini iyi yansıtan figürlerdir.

Roman Çolak Salih, Küçük Ağa ve onların ilişkide bulunduğu Ali Emmi, Küçük Hoca, Müftü, Çakırsaraylı, Çerkes Etem, kardeşi Tevfik Bey, Reis Bey (Akşehir ağır ceza reisi), Emine, Yüzbaşı Hamdi, Yüzbaşı Nâzım Bey, Doktor Haydar Bey, Niko, Doktor Minas vd.'nin oluşturduğu kalabalık bir kadro mevcuttur.

Eser Çolak Salih'in Arabistan'dan evine dönmesiyle başlar. Yıl 1919, mevsim bahardır. Çolak Salih Arabistan'da çeşitli cepheelerde savaşmış bir gazidir. Bu çarpışmalarda sağ kolunu kaybetmiştir. Sağ kolunu götüren patlama Çolak Salih'in sağ kulağının yarısını da götürmüş, şakağında bir şarapnel yarası bırakmıştır. Uzun süren sıkıntılı bir tren yolculuğundan sonra Akşehir istasyonuna varmıştır. Kendisine istasyonda çocukluk arkadaşı Rum Niko tesadüf eder. İstasyon

İtalyanların kontrolündedir. Daha önce İngilizler vardı. Niko çocukluğunda koruması altına girdiği Çolak Salih'i iyi karşılar. Karnını doyurur. Yiyecek ve öteberi verir. Bu durum yani vaktiyle koruduğu bir adamın yardımına muhtaç olmak Çolak Salih'in ağrına gider, fakat yapacak bir şey de yoktur. Savaş yıllarında Türkler Galiçya, Kanal, Trablusgarp, Çanakale, Yemen gibi cephelerde kırılırken geride kalan başta Rum ve Ermeniler palazlanmış, ekonomik bakımdan zenginleşmiştir. Halbuki Akşehir örneğinde bütün yurttan Türkler fakirleşmiştir. Toprakları sürececek erkekler cephededir. Bu yüzden verim düşmüş, halk fakirleşmiş hatta açlık sınırına gelmiştir. Toplumsal dayanışma yemek pişmeyen evlerin sakinlerini hayatta tutmayı sağlamaktadır. İşte Çolak Salih bu atmosfer içinde cepheden Akşehir'e döner. Türk mahallelerinde yoksulluk açlık diz boyudur. Buna karşılık Rum ve öteki gayri Müslim mahalleri âbâd olmuştur.

Çolak Salih'in evi cepheden farksızdır. Annesi büyük bir yoksulluk ve açlık çekmektedir. Gerçi Niko bu konuda vefa göstermiş, zaman zaman Çolak Salih'in annesine yiyecek yardımı yapmıştır, fakat elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz misali var olan yoksulluğu giderememiştir.

Evinde annesiyle kucaklaşan Çolak Salih durumu bütün çıplaklığıyla fark eder. Artık sağ kolu yoktur. Eskisi gibi demircilik mesleğinde iş tutamaz. Yavuklusu Raziye ile kurduğu evlilik hayalleri de suya düşmüştür. Bu devrede büyük bir ruhsal boşluğa düşer. Mahalle eşrafının toplandığı Mumcu'nun kahvesinde itibar beklerken azar görür.

Zira bu kasabada, mahallede herkesin cephede bıraktığı oğlu, babası, ağabeyi, yeğeni vardır. Kimi ailelerde bütün erkekler çeşitli cephelerde şehit olmuştur. Böyle bir manzara karşısında Çolak Salih kendi kolunun derdine düştüğü için ayıplanır. Fakat kol, Çolak Salih için sadece eksikliği hissedilen bir uzuv değildir. O hayatını kolunun gücüyle kazanan bir adamdı. Şimdi bu imkândan mahrumdur ve yapacak bildiği başka bir mesleği yoktur. İçinde bulunduğu şartlar Çolak Salih'i yavaş yavaş Rum Niko'ya, Gâvur mahallesine doğru iter. Çolak Salih içkiye, Niko ile düşüp kalkmaya başlar. Gerçi Çolak Salih Gâvur mahallesinde iyi karşlanır fakat o mağrur karakteri gereği bunun bir acıma ve düşkünlük olduğunu anlar. Bir gece Rum meyhanesinde Rumların gizli bir toplantısına tanık olur. Burada Trabzon'da kurulacak bir Pontus devletinin inşası için Trabzon metropoliti Hirisantos, Akşehirli dindaşlarından yardım istemektedir. Bu toplantının en ateşli müdavimleri papaz ve Terzi Niko'dur. Çolak Salih bu duruma gözleriyle tanık olur ve oradan sessizce ayrılır.

Çolak Salih'in Akşehir'e dönüşünden birkaç gün sonra kasabaya İstanbullu Hoca diye tanınan âlim, fazıl, kâmil ve gözüpek bir din adamı gelir. Bu İstanbul medreselerinde tahsil görmüş başta Şeyhülislam olmak üzere din ve devlet büyüklerinin yanında bulunmuş ve onların iltifatlarına mazhar olmuş Mehmet Reşit Efendi'dir. İstanbullu Hoca'nın Akşehir'e gelişi;

"Padişahımıza ve halife-i ru-yı zemine karşı merbutiyetin tecdidine, tahkimine, sarsılan imanın takviyesine medâr olmak"[1]

amacına yöneliktir. Kısaca halk arasında taraftar toplamaya başlayan Kuvva-yı Milliye hareketini engellemek, Ankara'da oluşturulan Heyet-i Temsiliye yerine halkın teveccühünü tekrar İstanbul'a, Yıldız Sarayı'na döndürmektir.

İstanbul Hoca'nın Akşehir'e gelişi büyük bir hadise etkisi yapar. Bu sıralarda halk Padişah'tan ve Kuvva-yı Milliye'den yana olmak üzere ikiye ayrılmış durumdaydı. Halk İstanbul'da eli kolu bağlanan Padişah'ın vatanı kurtaracak durumda olmadığını anlıyor, kendisine kurtuluş reçetesi sunan Heyet-i Temsiliye ile onun askerî uzantısı olan Kuvva-yı Milliye'ye teveccüh gösteriyordu. Halk ne padişahından ne de vatanından olmak istemiyordu. İşte kafaların karışık olduğu böyle bir zamanda İstanbul Hoca çıkagelmiştir. Vaazlarında birlikten, ululemre itaatten, nifak ve fitneden uzakta durmaktan söz eder. Kısa zamanda halkın, cemaatin sevgi ve saygısını kazanır. Fakat onun bu tutumu ve zamanla Kuvva-yı Milliye'ye açıktan saldırmaya başlaması kasabada ciddi bir yapılanmaya giren Kuvvacıları rahatsız eder. İstanbul Hoca birkaç kez lisan-ı hal ile ikaz edilir. Fakat aynı zamanda gözüpek bir yiğit olan İstanbul Hoca bu tehditlere pabuç bırakmaz. Kasabadaki Kuvvacılardan Reis Bey, Yüzbaşı Hamdi, Yüzbaşı Nâzım ve Yüzbaşı Haydar Bey olmak üzere Ali Emmiler, Küçük Hacı'lar İstanbul Hoca'ya kendi saflarına çekmenin ne büyük bir kazanç olacağını düşünürler. Son bir ihtar da İstanbul Hoca'yı vazgeçirmeyince Kuvva-yı Milliye Merkez-i Umumisi İstanbul Hoca için ölüm emri çıkartır ve bunun infazı için de Akşehir'de bulunan Yüzbaşıları (Haydar,

Nâzım, Hamdi)'yi görevlendirir. Aralarında kibrit çöpünden kur'a çekerler. Kur'a Yüzbaşı Nâzım'a çıkar. Fakat gerçekte hiçbirisi böyle bir vatan evladını öldürmek istemez. Herkes İstanbul Hoca'nın durumu öğrenip kaçması için dua eder. Öyle de olur. Durumu öğrenen İstanbul Hoca evini, karısını terkederek kaçır. Çevrede yerleşmiş olan eşkıya Çakırsaraylı'ya sığınır. Her gelenle kuvvetlendiğine inanan Çakırsaraylı ona Küçük Ağa -büyük ağa kendisidir- adını takar. Bundan sonra İstanbul Hoca artık Küçük Ağa'dır. Yirmi dört yaşındaki bu delikanlı sakalını keser, kıyafetini değiştirir ve kısa zamanda dövüş sanatlarını da öğrenerek değme bir yiğit olur. Uzun süre belindeki tabancasını yadırgarsa da zamanla ona da alışır.

Bundan sonra İstanbul Hoca'yı Küçük Ağa kimliğiyle önce Çakırsaraylı'nın sonra da Çerkes Etem'in kardeşi Tefvik Bey'in yanında görürüz. Çakırsaraylı ve adamlarının tasfiyesi öncesinde ortadan kaybolarak Tefvik Bey'e sığınır. Çerkes Etem Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa ile önce gizli sonra açıktan bir iktidar yarışına girişmiştir. Başlangıçta etrafına topladığı kuvvetlerle gerek iç isyanların önlenmesinde gerekse Yunan ordusuna karşı çete savaşına girişip büyük başarılar elde eden Çerkes Etem, düzenli ordunun kurulup Garp Cephesinin başına da fikren uyuşmadığı İsmet Paşa'nın geçmesiyle ikinci plana atıldığı ve kullanıldığı fikrene kapılarak, önce Garp cephesiyle sonra da Ankara ile ilişkilerini kesip Kütahya civarında kendine ait bir bölge oluşturmaya çalışırsa da gerek adamlarının ihaneti gerekse Kuvva-yı Milliye'ye karşı direnememesi üzerine Yunan tarafına geçer. Böylece

Kuvva-yı Milliye sadece dağa çıkmış eşkıyalara ve Yunan ordusuna karşı değil içerde hükümlerlik peşinde koşan zümrelere karşı da büyük bir zafer elde eder. İşte bu süreçte Küçük Ağa Tevfik Bey'in yanındadır. Tevfik Bey'in kuvvetlerini birbirine düşürmek, Kuvvacılardan yana olanları ayartıp uzaklaştırmakla meşgul olur. Bu uğurda büyük vazifeler icra eder. Hatta adam bile öldürür. Sonuçta Küçük Ağa'nın cesaret ve yararlılıkları Ankara'ya kadar ulaşır. Zaferden sonra Ankara'ya gider ve Gazi tarafından kabul edilir.

Bir müddet sonra Akşehir'e dönen Küçük Ağa bir daha asla İstanbullu Hoca kimliğini kullanmaz. Burada geride bıraktığı karısı emine ve oğlu Mehmet'i arar. Emine kocasının öldü haberinden sonra yaşlı bir adamla evlendirilmiştir. Şimdilerde ise vereme yakalanmış, ölüm döşeğindedir. Küçük Ağa durumu bütün çıplaklığıyla anlar. Emine'yle tekrar evlenmek isterse de kadının buna ömrü yetmez, ölür. Küçük ağa da oğlunu yanına alır.

Bu arada Çolak Salih kayıplara karışmıştır. Tevfik ve Etem Bey kuvvetlerinin dağılmasından sonra o da Trabzon'da bir Rum devleti hayali peşinde koşan Niko'nun peşine düşmüştür. İkisinin akıbeti hakkında romanda bir ipucu yoktur. Çolak Salih'in durumu Küçük Ağa'nın gördüğü bir rüya ile okuyuculara hissettirilir. Rüyada Çolak Salih'in kopan kolu yerine gelmiştir ve Salih mutlu görünmektedir. Bundan da yani kopan kolun yerine gelmesi hadisesinden Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasını ve vatanın düşmandan kurtuluşunu anlayabiliriz.

Romanın sonunda Ali Emmi zaferi

göremeden vefat eder. Yanyalı Elmas Pehlivan ve Kara Ali adlı eşkıyalarla işbirliği ettiği için Kuvva-yı Milliyeciler tarafından yargılanan Müftü de idam edilir.

Küçük Ağa romanı Millî Mücadele'nin Akşehir bağlamında yaşanan trajedileri gözler önüne serer. Esas itibariyle bu romanda anlatılanlar ülkede olup bitenlerin küçük bir özetinden başka bir şey değildir. Seçilen tip ve karakterler ülkedekileri aynen temsil eder. Mesela Çakırsaraylı bir eşkıyadır. Namus meselesi yüzünden askerden kaçmış, namusunu temizlemiş ve yakalanıp asılmamak için dağlara kaçmıştır. Akşehir civarındaki otorite boşluğundan yararlanarak etrafına iki-üç yüz adam toplamıştır. Bildiği tek şey kasabaları basıp para, mücevher, mal, hayvan toplamaktır. Bu sıralarda da Akşehir'i basmayı tasarlamaktadır. Başta Reis Bey olmak üzere kasabadaki bütün Kuvvacılar böyle bir baskını önlemek için ellerinden geleni yaparlar. Hatta İstanbullu Hoca'dan Çakırsaraylı'ya götürülmek üzere bir mektup bile alırlar. Bu iş de Reis Bey'e havale edilir. Çakırsaraylı'ya giden Reis Bey meramını anlatır. Onu caydırmaya hatta Kuvvacıların yanına çekmeye çalışırsa da başaramaz. Bu süreçte ister eşkıya olsun ister Padişah yanlısı ister Kuvvacı olsun herkesin kafası karışıktr. Çakırsaraylı'nın çetesinde bulunan kaçakların büyük bir kısmı Kuvva-yı Milliye'ye katılmak ister; fakat Çakırsaraylı'nın hışmından korkarlar. Reis Bey bu durumu sezer ve birkaç adamı ayartmayı başarır. Aynı durum Tevfik Beyin adamları için de söz konusudur. Heyet-i Temsiliye Ankara'da güçlendikçe ve Kuvva-yı Milliye kimi

askeri başarılarına imza attıkça bölgedeki başboşluk da yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır. Küçük Ağa işte tam sürecin içinden geçmiştir.

Metamorfozun İlk Ayağı: Çolak Salih

Küçük Ağa romanı Çolak Salih ve İstanbullu Hoca'nın metamorfozu üzerine inşa edilmiştir. Onların dönüşümü romanın vak'asına anlam katar. Başta Çolak Salih tek başına Osmanlı Devleti'ni temsil eder gibidir. Bir kolu kopmuş, bir kulağının yarısı gitmiş ve yüzünde bir yara izi kalmıştır. Bu haliyle bir bakıma devletin durumunu temsil eder. Osmanlı Devleti de yaralı, bitkin, bir değil birkaç uzvunu kaybetmiş, yıkılmaya mahkûm bir yapıdır. Güçlü, kuvvetli demirci Salih savaştan Çolak Salih olarak dönmüştür. Arabistan treninden Akşehir istasyonuna adeta Osmanlı Devleti inmiştir. Çolak Salih uzun bir bocalama devrinden sonra kendisinden yeni ve başka bir Salih yaratmayı bilmiştir. Önce sağ kolun yerine sol kolunu koşar. Sol kol yapılan idmanlarla, sarf edilen azim ve sabırla sağ kolun bütün hünerlerini sergilemeye başlar. Çolaklık Salih için bir utanç ve kayıp vesilesi değil aksine övünç vesilesi olur. Değişik zamanlarda atış taliminde bulunduğu bütün rakiplerini alt eder. Salih önce bozulan manevi bünyesini daha sonrada bedenini tamir eder. Onun uyanışında Niko'nun davranışlarının, kendini bir Osmanlı sayan ve Rum papazla Niko gibi kışkırtıcıların tahriklerine kapılmayan Vasili'den, oğlunu cephede kaybetmiş kasabanın bilgisi Ali Emmi'den gördüğü muamelenin büyük etkisi vardır. Bu bakımdan Çolak Salih bu devirde zaafa uğramış, fakat bir silkinmesiyle kendisine

gelmiş millî bünyeyi temsil eder.

Çolak Salih Arabistan cephelerinde kolunu, kulağının yarısını ve yüzünün bir kısmını kaybetmiştir. Akşehir istasyonuna bir enkaz olarak döner. Fakat Salih için gerçekte savaş hiç bitmeyecektir. İstasyona iner inmez büyük bir yoksullukla tanışır. Annesi ve komşuları nispi bir yoksulluğun hatta açlığın altında inim inim inlemektedir. Kendisi gibi vatan evlatları cephelerde savaşırken geride kalanlar arasında 'birşeyler' olmuştur. Çolak Salih bunu zamanla fark eder. Bu bakımdan bu roman aynı zamanda bir, gidenler, dönenler ve kalanlar'ın hikâyesidir. Gidenlerin akıbetleri bellidir. Dönenler, dönebilenler ise birer insan enkazı halinde dönebilmiştir. Kalanlar ise iki kısımdır. Birisi millet-i hâkime olan Türkler diğeri gayri müslimlerdir. Türkler çocukları, erkekleri savaşa gittikleri için topraklarını ekememişler, tarlalarını sürememişler, bağlarını işleyememişlerdir. Esnaf olanlar da çarşıda dönen sermayenin küçülmesiyle istediklerini alamamışlardır. Öteki sınıf gayri müslimlerdir. Savaşa gitmedikleri ve daha çok ticaret ve esnaflıkla uğraştıkları için gittikçe palazlanmış, zengin oluvermişlerdir. Kasabadaki iktisadi durumun manzarası budur. İşte Çolak Salih böyle bir iktisadi yapının üzerine gelmiştir. Üstelik kendi işgücünün esası olan yani tek sermayesi olan sağ kolunu da kaybetmiştir. Bu yüzden Çolak Salih savaşılacak daha çok düşmanın olduğunu kavrar.

Bu iktisadi durum karşısında aldığı ilk teklif çocukluk arkadaşı Niko'dan gelir. Annesine ait bir tarlanın satılmasını isteyecektir. Çaresiz bu teklifi kabul eder. Elde edilen parayla Çolak Salih bir kahvehane açar; fakat Müslüman

mahallesinden hiç kimse çocuğunu ona çırak olarak vermez. Böylece Çolak Salih iktisadi bakımdan ikinci bir darbe daha yer. Fakat o kendinin derdinde değildir. Kendisinin hatırlanmasını, bir vazife verilmesini beklemeyiz. Vatani işgale uğramış her Türk evladı gibi durumdan vazifeler çıkarır. Çolak Salih Rumlarla olan yakınlığı yüzünden Türk tarafında yadırganmakta, Türk olduğu için de Rum tarafında bütün bütün benimsenmemektedir. İki cami arasında beynamaz kalmıştır. Onun metamorfozunda hemşerisi Doktor Yüzbaşı Haydar Bey'in büyük katkısı olmuştur. Savaş psikolojisini iyi bilen Haydar Bey, Çolak Salih'e iyi davranmış ve onu Kuvva-yı Milliye'nin saflarına çekerek kendine gelmesine sebep olmuştur denebilir. Çolak Salih'in durumu bir kendine dönüş ya da Bilge Kağan'ın yüzyıllar öncesinden Türk'ün kulağına seslediği 'titreyerek kendine dönme' hadisesidir. Manevi bünyesiyle birlikte fiziksel yanını da tamir ve ikmal eden Salih artık savaşmaya hazır bir yiğittir. Bu dönüşümden sonra roman boyunca Salih'in kahramanlıklarına tanık oluruz.

Çolak Salih'in metamorfozunda güç aldığı kaynak sadece kendisidir. Tırtılın kozaya dönüşürken, kozadan da bir kelebeğe dönüşürken nasıl kendi bedeninden yararlanırsa Çolak Salih de bedeninin işe yarar kısımlarıyla eksik yanını ikmal etmiş ve metamorfozunu gerçekleştirmiştir. Çolak Salih'i Arabistan'a gönderen sebeple oradan döndükten sonra yeniden bir savaşçı yapan sebep aynı değildir. İlkinde Padişahına bağlı her Türk genci gibi çağrıldığı için cepheye koşmuştur. Vatan toprakları için savaştığını zannetmiştir. Fakat topraklarını, can, mal, ırz ve

namuslarını korudukları insanların çeşitli ihanetlerine tanık oldukça bunun beyhude bir çaba olduğunu fark eder. Ama iş işten geçmiştir. Fakat bu kez Akşehir'i, Konya'yı, Kütahya'yı, Afyon'u yani annesini, sözlüsü Ruziye'yi, Ali Emmi'yi, savunacaktır; İzmir'i, Bursa'yı, Manisa'yı işgalden kurtaracaktır. Orada, Arabistan'da dışarıda İngiliz, içeride Arap vardı; burada dışarıda Yunan/İngiliz/-Fransız, içeride Rum vardır.

Bir yıl sonra Çolak Salih geçirdiği metamorfozun ödülünü almış, vazifesini tamamlamış olarak Akşehir istasyonuna dönmektedir. Bir yıl önceki Çolak Salih denilen insan enkazından eser yoktur.

"Şimdi, bir yıl önceki sevkîyat treninden inışı aklımın kıyısından bile geçmiyordu. O ezik, o perişan, o kaçmak, o ölüme pek benzemeyen kaçışa sığınmak isteyen Salih asırlarca ötede kalmış gibiydi, o Salih bir başkasıydı, belki yakından tanıdığı biriydi, fakat katiiyen kendisi değil.

Şimdi, sanki sağ kolu yeniden uzamış, sanki yüzündeki korkunç yara izi silinip gitmiş, sanki Kinnar'daki korkunç patlayıştan önceki tığ gibi, arslan gibi Salih onbaşı geri gelmişti. Şimdi kendini o kadar kuvvetli o kadar dinç ve tam öylesine bütün münasebetlere layık buluyordu, gönlünde bir kahraman rahatlığıyla türkü söylüyordu." [2]

Millî Mücadele zaferle sonuçlanmıştır. Fakat Niko ortalıklarda yoktur. Trabzon metropoliteninin davetine uyarak Akşehir'den ayrılan Niko'dan ses seda yoktur. Çolak Salih bu kez onun peşine düşer.

"Niko'yu şimdi Karadenizli Salih'lere, Karadenizli Ali Emmi'lere ve Ruziye'lere kurşun sıkarken düşününce

adımları daha da hızlıydı, içine bir ateş bastı, soluyuşları bir başka biçimde hırslandı.

O -Çolak Salih- savaşı sırf Niko ile karşı karşıya gelmek için sevmiş, benimsemiş, kaşık tutmaktan aciz sol elini sırf bu umut uğruna uçan kuşu zımbalayacak hale getirmişti. Hayatın yerini alan bu hırslı umuttan bu yana yıl geçti. Salih -gerçi- bu arada bu savaşın ne olduğunu, ne için olduğunu adı gibi anladı, bekledi. Ama yine de ona öyle geliyordu ki, Akşehir'in tuzunu, ekmeğini, suyunu, havasını, mor menekşesini kaydırarak taşlarını paylaştıktan sonra "Pontus" diyen ve Salih'lere, Ali Emmi'lere, Ruziye'lere karşı silaha sarılan Niko ile silah silaha karşı gelmeden savaş biterse zaferin tadı olmayacaktı." [3]

Böylelikle Çolak Salih bu kez de ekmek-tuz hakkının peşine düşer. Vasili Efendiler, Doktor Minaslar yedikleri ekmeğe, içtikleri suya ihanet etmemişlerdi. Devlet denen gemi yara aldığı anda fareler gibi gemiyi terk etmemişler hatta geminin bünyesindeki deliği daha fazla su alsın diye genişletmeye çalışmamışlardı. Reis Bey bir zamanların Akşehir'ini düşünürken aklından bunları geçirir:

"Bir vakitler Agop, Yorgo, Hristaki yoktu. Aynı hava, aynı su ve aynı nimetler, aynı haklarla eşit olarak, hem de aynı selamlaşmalar, aynı gülümseyişlerle paylaşıyordu. Gelenek, görenek, inanç ayrılıkları için, dağsal köylerin giyim kuşam, ağız ve oturup kalkma özelliklerine gösterilen hoşgörülük, hatta fazlasıyla vardı. Asıl doğru söylenişi ile bu ayrılıklar mesele değildi. Eşsiz İslam kalbinin ve kafasının yarattığı Osmanlı düzeni içinde bütün münasebetler insana

yakışan halini buluyordu. Reis bey içinden geçirdi:

"- Biz öyle sanırmışız..."

Bu aldanışta zehirden acı bir tad vardı. Temellerdeki sarsıntı ile birlikte akrep akrepliğini -Agoplar Agopluklarını, Yorgolar Yorgoluklarını- bulmuştu." [4]

Doktor Minaslar, manifaturacı Eftimler, Vasili Efendiler ihanet etmedikleri için ödüllendirilmelidir. Fakat Niko gibi kendisinin Niko olarak doğmasına, yaşamasına imkân tanımış bir millete ihaneti de cezalandırmak gerekecektir. Metehan'dan beri, Kutadgu Bilig'ten beri Türk'ün yasası buydu; İyiliğe karşılık iyilik; kötülüğe karşı kötülük! Çolak Salih işte bu yüce savın memurudur. Yine damarlarındaki genetik içgüdü durumdan vazife çıkarmasını emretmişti. Şimdi görülecek hesap bu idi. Metamorfoz tamamlanmış şimdi milletin imajının restorasyonuna geçmişti.

Metomorfozun İkinci Ayağı:
İstanbul Hoca

İstanbul Hoca da Çolak Salih'in geçirdiği türden metamorfoz geçirmiş bir figürdür. İstanbul Hoca olarak geldiği Akşehir'den Küçük Ağa olarak ayrılmıştır. Onun metamorfozunu sağlayan etkenlerin başında memleketin içinde bulunduğu durumun vahametini deneme-yanılma yöntemiyle bulmuş olmasıdır. Feraset ve basiretine rağmen genç olmanın ve erken yaşta büyük bir şöhrete kavuşmuş olmasının kıskırttığı bir gururu vardır. İstanbul Hoca uzun zaman bu gurur ve tek yanlı düşünmenin etkisinde kalır. Saray'a olan sadakati ve aldığı terbiye onun böyle olmasını gerektiriyordu. Reis Bey ve Gönülsüzlerin Doktor Haydar Bey'i bu gururu birkaç kez

3 Age. s. 413.

4 Age. s. 450.

yoklamışlardı. Fakat İstanbullu Hoca imanında ve sadakatinde düşünme payı bırakan insanlardan değildir. İmanı kayıtsız ve şartsızdır. Bu yüzden meselelere çoğu zaman durumun emrettiği şartlardan değil bu mutlak iman ve sadakatinin penceresinden bakardı. Fakat o bir din adamı olarak, yaşanan şartların nazikliğinden Hazreti Peygamber'in müşriklerle yapılan Hudeybiye antlaşmasında, adının yanına Resulullah adını yazmalarına itiraz etmeleri üzerine, Hz. Peygamber Resulullah adını kendi elleriyle silmesini ve "Muhammed bin Abdullah" adını yazması hadisesini hatırlaması gerekirdi. İstanbullu Hoca neden sonra olaylar geliştikçe ve kendisi de -İngilizlerden para almak gibi- birtakım iftira oyunlarının malzemesi olmaya başladıkça, olayların arkasındaki gerçekleri fark etmiş ve büyük dönüşümünün tohumların atmaya başlamıştı.

Tabiatıyla bu metamorfoz kolay olmamıştır. Bu bakımdan İstanbullu Hoca'nın İstanbullu Hoca olarak kalmasının çok haklı sebepleri vardır. Yazar bu dramatik durumu eserine yazdığı önsözde şöyle belirtir:

"Bu millet her zaman olduğu gibi o devirde de vatan sevgisini, devlet şuurunu dini ile içiçe duyardı. Her savaş bir cihad olagelmisti. Vatan, millet sembolleri din sembolü ile birleşiyordu: Bir tek bayrakta üç kutsallık. Bu milletin kaderi, bu milletin ta kendisi yüzyıllar boyunca işte bu bayrakta.

Ve bu bayrağı halife-yi ru-yi zemin, şah-ı cihan açardı. Taçlar, tahtlar devirmek, ülkeye ülkeler katmak için açardı. Hayatı bu gelenek düzenlerdi.

Ancak bu gelenekle var olabileceğine inanan bu millet bir gün bir başka bayrak altına çağrıldı. Bayrak bir başka bayrak, bayrağı açan el bir başka eldi. Fakat bu bayrak da ata ocağı için diyor, vatan için diyordu.

Kurtuluş ümidi, 6 asırlık yaşama geleneğinin karşısında idi. Hiç bir milletin tarihi bu kadar trajik bir çelişme görmemiştir. Bu çelişmede doğru yolu seçmek bir fazilet işi olmaktan çıkıyor, herkesten beklenemeyecek bir görüş üstünlüğü gerektiriyordu. Buna karşılık yanılanları suçlandıramazdınız; Zira menekşe, rengi mor olduğu için ne kadar suçlu ise, bu insanlar da yanılmaları yüzünden ancak o kadar suçlu idiler." [5]

İşte İstanbullu Hoca kendisini var eden paradigmadan milleti yeniden var etmeye çalışan bir başka paradigmaya geçmektedir. Bir yandan altı asırlık devletin üç hilalli bayrağı ve peygamberin emaneti sancak-ı şerif diğer yandan milletin bağrından çıkmış Kuvva-yı Milliye! İşte İstanbullu Hoca karakterinde temsil edilen bu ikilemdir. İstanbullu Hoca kendisini var eden paradigmadan çıkararak bir başkasına; cübbe yerine meşin gocuk, kalem, hokka yerine silah, söz yerine kurşun'un egemen olduğu yeni paradigmadır bu. Halbuki Maraşlı Sütçü İmamlar, Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi'ler gibi yaşadıklarının yerin İstanbullu Hocaları durumun vahametini daha erkenden kavramış ve vatan savunması için bayrak açmışlardı.

Yazar yarattığı karakterinin ikilemini sık sık vurgulamaktan geri durmaz.

"İstanbul'lu Hoca'dan Küçük Ağa doğmuştu ve hangi doğum o kadar sancılı

olabilirdi? Peki Küçük Ağa ne olacak? Yeni bir nehre, nehirlerin en delidolusu"na geçiyordu ve akışın yönü yordamı belli değildi. Kimlerle karşılaşacak, kimlerle elbirliği edecek, kimlerle didişmek zorunda kalacaktı." [6]

Buradaki güzellik trajedinin büyüklüğünden doğmaktadır. Karşı olduğundan olmak trajedisidir bu. Üstelik pasif bir saf değiştirme değildir. Mehmet Reşit Efendi nasıl büyük bir azim, gayret, ilim, feraset ve basiretin beslediği İstanbullu Hoca olmuşsa aynı Mehmet Reşit yeni şartların yarattığı çevik, akıllı, gözü pek, sözünü budaktan sakınmayan bir yiğit Kuvvacı yani Küçük Ağa olmuştur. Buraya kadar olan metamorfoz tamamlanmıştır. Tırtılın kelebeğe dönüşmesi gibi Mehmet Reşit Efendi de tam ve tekemmül etmiştir.

Fakat İstanbullu Hoca bu metamorfozu tamamlarken kendisini var eden paradigmaya sırtını dönmez. Bu Yıldız Sarayı'dır, Padişah'tır, Saltanat'tır, Hilafet'tir ya da bütünüyle Osmanlıdır. Zaferden sonraki durum onu endişelendirir:

"Hoca meseleyi didiklemede daha da ileri gidiyor, bunlardan birinin' mesela Kuvayi Milliye'nin kurtuluşu başardığını farz ediyordu. Peki sonra ne olacaktı? Bu kadar büyük bir zaferin kumandanları ve siyasetçileri; "İşimiz bitti, hadi eyvallah" diye çekip gidecekler miydi?" Hoca herşeyden çok işte bu soruya takılıp kalıyordu. Ona göre "Zafer" sahibine teslim edilmeyecekti. Ortaya yeni efendiler çıkacaktı. Düzen altüst olacaktı. Sofra başındaki kavga millete hiç bir savaş yenilişinin veremeyeceği zararı verecekti. Çalkantının durulması için belki de yüz yıl

geçecekti. Kısacası nelerin olacağını artık bir Tanrı bilirdi. Onun bildiği ancak olacakların iyi şeyler olmayacağından ibaretti." [7]

Mehmet Reşit'i belki de yeni bir başkalaşım beklemektedir. İstanbullu Hoca'yı yaratan paradigma nasıl ortadan kaybolmuş, anlamını yitirmişse, Küçük Ağa'yı yaratan paradigma da zaferin kazanılmasından sonra anlamını yitirmiştir. Artık ülke yeni bir doğuma metamorfoza hazırlanmaktadır. Bu kez başkalaşımın yönü değişir. Ne İstanbullu Hoca'yı ne de küçük Ağa'yı temsil eden paradigma bu yeni başkalaşımında temsil edilmeyecektir. Kelebek kendisini var eden kozadan güç alacak fakat asla ona benzemeyecektir. Bu bakımdan Türkiye Cumhuriyeti asıl metamorfozun gerçekleştiği paradigmayı temsil edecektir. Osmanlı Devleti tırtıl, Kuvva-yı Milliye koza, Türkiye Cumhuriyeti de kelebek olacaktır. Orada artık ne İstanbullu Hocalara ne de Küçük Ağa'lara yer yoktur.

Osmanlı Devleti ölmüş olduğu halde hâlâ çocuğunu emziren bir anne gibi yeni devlete verebildiği kadar desteğini vermiş hatta bunu dünya savaş stratejisi tarihine geçen bir kurnazlık ve tertiple yapmıştır. İstanbullu Hoca'yı Küçük ağa yapan işte bu temel güçtür. Bir çolaktan bir kahraman yaratan genetik miras da buradan gelmektedir. Fakat milletlerin hayatları bireylerin kaderleriyle sınırlı değildir. Doğadaki başkalaşım bir canlının enkazından yeni bir hayat ve canlı yarattığı gibi millet de kendi enkazından başkalaşmış bir devlet yaratmıştır. Küçük Ağa romanı işte bu başkalaşımı bütün sonuçlarıyla gözler önüne sermektedir.

6 Age. s. 410.

7 Age. s. 214-215.

TARIK BUĞRA'NIN HAYATI VE ESERLERİ HAKKINDA

Harun YARDIMCI

.Süleyman Tarık Buğra, 1918'de Akşehir'de doğdu. Babası, Akşehir'de Ağır Ceza Reisi olarak bulunan Erzurumlu Mehmet Nazım Bey, annesi Akşehirlili Nazike Hanım'dır.

Tarık Buğra, doğup büyüdüğü yer olan Akşehir'i eserlerinin çoğunda mekân olarak tercih etti. Bu yönüyle eserlerinde kasaba hayatı önemli bir yer teşkil eder.

İlk ve ortaokulu Akşehir'de okudu. Ortaokulda kıymetli muallim, edip Rıfki Melül Meriç'in talebesi oldu. 1933'de ortaokulu bitirdikten sonra yatılı öğrenci olarak İstanbul Lisesi'ne devam etti. İstanbul Lisesi'nde Hakkı Süha Gezgin'in, Pertev Naili Boratav'ın talebesi oldu. Bu dönemde "Tarık Nazım" takma ismiyle hikâye ve şiirler yazmaya başladı. Okulun yatılı kısmı kapanınca Konya Lisesi'ne geçti ve 1936'da mezun oldu.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde iki yıl okuduktan sonra Hukuk Fakültesi'ne geçti. Parasızlık nedeniyle zor bir öğrencilik dönemi geçirdi ve üç yıl sonra mezun olamadan bu okuldan da ayrıldı. Bu dönemde yaşadığı yoksullukları, sıkıntıları özellikle hikâyelerinde ve "İbiş'in Rüyası" isimli romanında anlatmıştır.

1942-1945 yılları arasındaki üç yıl askerlik vazifesini yaptı. Askerliği bittikten sonra İstanbul'a döndü ve 1947'de Edebiyat Fakültesi'ne kaydoldu. Burada Ahmet Hamdi Tanpınar ve Mehmet Kaplan'ın öğrencisi oldu. Bir yandan da

Şişli Terakki Lisesi'nde muallim muavinliğinde bulundu. 1948'de yazdığı "Oğlumuz" adlı hikâyesi Cumhuriyet gazetesinin açtığı yarışmada ikincilik ödülüne layık görüldü. Bu ödül ona edebiyat ve basın dünyasının kapılarını araladı. 1949'da ilk kitabı olan ve içinde 13 öykü bulunan "Oğlumuz" kitabını yayımladı. Çınaraltı dergisini çıkaran Yusuf Ziya Ortaç, kendisine dergiye katılmasını, "Sanat Hareketleri" başlıklı sütunda her hafta bir öykü yazmasını önerdi. Dergiye gönderdiği ilk hikâye: "Havuçlu Pilav Meselesi". Basın dünyasından da iş teklifleri alan yazar, bu teklifler sayesinde basın hayatına atılmak için cesaret buldu ve Edebiyat Fakültesi'nden mezuniyet tezini vermeden ayrıldı.

1949-1952 arasında babası ile birlikte Akşehir'de "Nasreddin Hoca" gazetesini çıkardı. 1950'de Jale Baysal ile evlendi. Bu evliliği on sekiz yıl sürdü.

1952'de babasını kaybeden Tarık Buğra, gazeteyi elden çıkarıp İstanbul'a döndü. Aynı yıl, ikinci hikâye kitabı "Yarın Diye Bir Şey Yoktur" yayımlandı.

1952-1956 arasında Milliyet, Vatan, Yeni İstanbul gibi gazetelerde edebiyat tenkitleri ve denemeler yazdı. Gazeteciliğinin bu ilk yıllarında Abdi İpekçi, Reşat Ekrem Koçu ve Peyami Safa ile çalışma imkânı bulunduğu bilinmektedir. Bu arada üçüncü öykü kitabı "İki Uyku Arasında" (1954)'yı yayımlayan Buğra,

1955'te "Siyah Kehribar" isimli romanı yayımlandı. Yazar, bu romanının yayımlanması sonrasında bir sükût dönemine girerek uzunca bir süre yazmadı.

Gazetecilik hayatına 1956-1957 yıllarında Vatan ve Yeniğün gazetelerinde yayın müdürlüğü yaparak devam etti. 1958'de Milliyet Gazetesi spor sayfası sorumluluğu yapan Buğra, aynı yıl Tercüman ve Yeni İstanbul gazetelerinde de yazarlık görevini sürdürdü. 1959'da önce Tercüman'ın, ardından Yeni İstanbul'un, ardından "Türkiye Spor" isimli günlük spor gazetesinin yayın müdürlüğünü yaptı. 1962 yılında "Yol" adlı haftalık derginin yayın müdürlüğünü yaptı. Bu arada Millî Mücadele yıllarını anlatan "Küçük Ağa" romanını yazdı.

"Küçük Ağa" 1963 yılında Yeni İstanbul'da tefrika edildi ve 1964'te kitap olarak yayımlandı. Başarılı bulunan bu roman, Mehmet Kaplan tarafından mezuniyet tezi olarak kabul edilmiş ve böylelikle Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü'nden diploma almıştır. Sonraki dönemde Buğra dördüncü öykü kitabı "Hikâyeler"(1964), Küçük Ağa'nın devamı olan "Küçük Ağa Ankara'da" (1967) ve ardından 'komik-i şehir' Naşit'in hayatından yola çıkarak yazdığı "İbiş'in Rüyası" (1970) isimli kitapları yayımlandı. "İbiş'in Rüyası", 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı ödülüne değer bulundu.

Tarık Buğra, 1970-1976 arasında Tercüman gazetesinde köşe yazarlığı ve sanat sayfaları düzenleme işini sürdürdü. 1976'da Tercüman Gazetesindeki işinden ayrıldı ve zamanını bütünüyle edebiyata verdi. "Firavun İmanı" (1976), "Dönemeçte" (1978), "Gençliğim Eyvah"

(1979), "Yağmur Beklerken" (1981) adlı dönem romanlarını yayımladı. Bu romanlarda Cumhuriyet'in çeşitli evrelerini, demokrasiye geçiş sürecindeki çalkantıları konu edindi. Devlet Tiyatroları'nda Edebi Kurul Başkanlığı'nda Edebi Kurul üyeliği yaptı. 8 Eylül 1977'de hikâye yazarı Hatice Bilen ile ikinci evliliğini yaptı.

Yazarın "Ayakta Durmak İstiyorum" (1966) ve "Üç Oyun" (1981) adlarıyla kitaplaştırdığı piyeslerinin hemen hepsi sahnelendi. Romanları TV dizisi haline getirildi. Fıkralarından seçmeleri "Gençlik Türküsü" (1964), gezi notlarını "Gagaringrad" (1962), dil ve edebiyat üzerine yazılarını "Düşman Kazanmak Sanatı" (1979), denemelerini "Bu Çağın Adı" (1979) başlıklarıyla yayımladı. Yazarın ayrıca Sakıp Sabancı'nın hayatını anlattığı "Patron" isimli bir piyesi mevcuttur. Yarım kalan Mimar Sinan senaryosu ile Mehmed Âkif'in hayatını ele aldığı bir roman çalışması bulunmaktadır.

Tarık Buğra, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş yıllarını anlattığı "Osmancık" isimli romanıyla (1985) Milli Kültür Vakfı Edebiyat Armağanı'nı, "Yağmur Beklerken" romanı 1989 Türkiye İş Bankası Büyük Ödülü'nü aldı. 1991'de Devlet Sanatçısı unvanını aldı.

Tarık Buğra, 26 Şubat 1994'te vefat etti. Cenazesi Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi. Rahmetle anıyoruz.

İnsan ve Eser

-Tarik Buğra için rahmetle...

Murat SOYAK

Osmancık toprağa düşen cemre
Adalet çınarı, merhamet pınarı
Kuruluş günlerinde akın akın
İnsanı yaşat ki devlet yaşasın

Küçük Ağa varoluş sınavında
Yangınlardan, yıkımlardan sonra
Yeniden uyanışın mümkün olduğu
Sayfalarca çağlayan mücadele

Firavun İmanı kitabında sesler
Efendiler, söz meclisten içeri
Karanlıklara karşı Hüseyin Avni
Mehmed Âkif ve Hasan Basri

Yağmur Beklerken yaşanan haller
Sarıp solan çiçek, kuruyan ekin
Serbest Cumhuriyet Fırkası ya da
Kasabada yankılanan Ankara

İbiş'in Rüyası ve gerçek hayat
Naşit'ten izler taşıyan sahne
İçindekiler bir bir göç ederken
Satırlar arasında yazarın yaşadığı

Yarın Diye Bir Şey Yoktur derken
Kırgın olsa da edip umudu söyler
Ya olmak ya ölmek sularında
Bir ömrün yankısı hikâyeler

Bilir Miydin Sevdiğim

Mehmet BAŞ

Gül mevsimi gelseydin gül verirdim sevdiğim
Razı olup kaderime hepten boyun eğdiğim
Bir muhannet gömleğidir benim giydiğim
Kara yerde uyusaydım gelir miydin sevdiğim

Gide gide sarpa sardı giden yollarım
Kalmadı şu gövdemde kırılmadık dallarım
Derman olsan ne olur dermansızdır kollarım
Şu gariban hallerimi bilir miydin sevdiğim

Yola düştüm gam yükünü yükledim
Ezel kervanından bir kervana eklendim
Bir gurbet tarlasına düştüm köklendim
O gurbette benim gibi ölür müydün sevdiğim

Vefasızmış dünyanın cümle dostu yareni
Nerde dost bahçesinin güller dereni
Giydiğim gün sırtıma o bembeyaz kefeni
Musallada öylece görür müydün sevdiğim

Çamardı'nın karlı olur geçit vermez dağları
Ne zaman sarardı soldu şu gönlümün bağları
Gelip geçti bizden de bak gençliğin çağları
Benim gibi bir köşede erir miydin sevdiğim

Şiire Güzelleme

Bu şiirimi Bahar Gökfiliz Halıcı'ya armağan ediyorum

Abdülkadir GÜLER

Şiir
Uzun soluklu bir nehir roman
Duyguların sıcak ifadesi
Bir kadının ağlayışıdır şiir
Şiir bir yüreğin hoptaması
Veya gözyaşdır
Şiir
Ölümün aynası, bilinmeyen düşü
Şiir bir çiçeğin açılıp kapanmasıdır
Çiçek çiçek kanamasıdır
Şiir bir ilkyaz sürgünü
Şiir düşlerin gizemli yorgunu
Şiir
Bir efkâr tütünü
Şiir sihirin bütünü
Toroslar'da bir yörük düğünü
Şiir aşkın, sevdanın ilmek ilmek
Sabırla, keyifle işlendiği
Bir Sivas kilimidir şiir

Şiir
Dağlarda eriyen kar
Arka arkaya havaya, suya
Ve toprağa düşen bahar muştulu
Cemredir şiir

Şiir
Ela gözlerdeki yaşı
Gönüldeki kırgınlığı
Taşarak kâğıtlara
Şiir çocuktur, seversen büyür
Şiir barıştır, şiir sevgidir, şiir aşktır
Şiir
Mapushanede demlenen çaydır
Konuklara sunulan bir acı kahvedir

Şiir Karadeniz'de Horon, Doğu'da Çaydaçıra'dır
Bahçelerde açan gül, yağın yağmurdur
Şiir gülen ayva, gülen nardır
Şiir
Sınır boylarında nöbet tutan Mehmetçik
Eskişehir'de Yunus Emre, Sivas'ta Âşık Veysel'dir
Şiir Edirne'den Van'a, İzmir'den Ardahan'a
Deli dolu çağlayan Aras'tır,
Şiir
Mezopotamya'da kucaklaşın
Fırat'tır, Dicle'dir, Ağrı'dır, Erciyes'tir
Ege'de dur durak bilmeyen koca Menderes'tir
Şiir Adapazarı dolaylarında
Özgürce dolaşın, akıp giden
Kaynarca, Sakarya'dır
Şiir
Harran'da doludizgin şahlanan
Ak topuklu bir küheylandır
Ceylanpınar'da ele avuca sığmayan
Güneş yüzlü, ahu gözlü bir ceylandır
Yine şiir
Kurtuluş savaşımızda
Mustafa Kemal'in yanında
Kızanlarıyla düşmana kafa tutan
Yörük Ali Efedir, Çeltikçi Kübra,
İmam Köylü Çete Ayşe'dir
Şiir
Kütahyalı Recep, Maraşlı Ökkeş,
Ezineli Yahya Çavuş, Çanakkale'de Seyit Onbaşı,
Ve Sökeli Cafer Efe'dir şiir
Sözün özü şiir, gönlümde
Al yazmalı anlı,
Şanlı Türkiye'dir... .

Beşli Beşi Bir Yerde

Mehmet SEVİŞ

Senin için yağıyordu bir zamanlar bu yağmur
Mühür'ünü taşıyordu bir çingene zamanın
Anlatır şimdilerde ince ince gözlerin
O muhteşem anları kumarbaz sabahlara
Cehennem ki Cennetle rabıydı salamur

Ampuller patlar bir gün sokak lambalarında
Bir kütük düşer yola set çekerek sevgiye
Çıkarr gözlerinden mevsimler örümceği
Yasa durur analar kapatırken perdeyi
Pişmanlık çanı çalar hepsi bir kulağında

Sanki tavuk pilavı artık üretmiyorlar
Be hey akılsız adam hep sana söylüyorlar
Bulutlar depres ve sen iki diz üzerinde
Arar bulur o seni çevrenin izlerinden
Taş akar bir süt olur sevginin busesinden

Aşkınla Uçur Beni

Mehmet Nuri PARMAKSIZ

O ceylan bakışların kalbime korku taşır
Aşkınla uçur beni dert deryasından aşır
O sabır ağacında meyva geç olgunlaşır
Sesini duyuşumla ancak gönlüm yatıştır.

Her nefes alışımında kalbim sana alışır
Sevgin bana vurdukça gecem gün gibi ışıır
Özündeki ateşle gönlüm sana karışır
Gülmekte bir güzele bu kadar mı yakışır.

Yaşadıklarımız

Cemal KARSAVRAN

Örstendi yüreğim demirci çırağının
ellerinde her çekiçle
zaman yıllara yenilmiş ömürdü
aşklarıyla yenilenen
tükenen biz miydik biz mi
hazırladık sonlarımızı
bilmeden
engizisyon mahkemelerinde
karşılıksız sevmelerin cezalısı
nerde hani
boncuk boncuk dizeler sevgi sözcükleri
mahkemeleşen

bardaktan boşalırcasına yağıyorduk
kah damla damla kah sulusepken
apansız geliveren
kırk ikindi yağmurları güneşle
nerdeler
şakiyip bülbül olurdun gülde
kanarken kanatlarım
şafakla
masal kahramanları kurtarıcı olur ya
ummadığın anda
akarken şarap kırmızısı dudaklarından
pembemsi mutluluklar
kalan hep biz miydik
tükenmez anlara inatla direnen

asılırdı kelimeler
asırlık çınarın kuru dallarına
her baharda
kaçışlarımızın buluşma noktalarıydı
ıssız gecelerde yalnızlık
bildik tanıdık sözlerdi
sevgi ağacında filizlenen
sözcükler
asmalarda meyvelerin tadıydı
doyulmaz doyumsuzluklarımızda
yokluğuyla varlığı ızdırıp
mutluluk olsa da
yaşadıklarımız

Yolcuyum Be Dostlar

Muhsin BOZKURT

Bitti ömür, kalmadı geride
 Ne bir kardaş, ne bir yoldaş
 Kalmadı ne içecek su, ne yiyecek aş, ne de dikili bir taş
 El sallıyor, sizlerle beraber Hancı
 Yolcuyum dostlar, anlayın artık yolcu
 Göründü artık seferin sonu
 Kalmadı ömrün artık, elenecek unu
 Kalmadı artık, konuşacak konu
 Yolcuyum be dostlar, sormayın artık onu bunu
 Un elendi, elek asıldı
 Hatırlamıyorum artık, dünya nasıldı
 Demiş ki dünya için bir eren:
 "Câhiller için yemekle şehvet"
 Aman Ya Rabbi, değilimdir inşallah ben
 Böyle bir ehl-i gaflet
 Demiş yine: "Âkiller için seyr-i bedayi"
 Seyreder akli olan; olanı biteni
 Anarak, Ulu ve Yüce Yaratanı
 Sadece bakını değil, görür ibret alanı
 Fiilde Fâili, nakışta Nakkaşı, yapılanda Yapanı
 Görebilendir a dostlar, insanın akıllı olanı
 Sen sen ol, zâhirde kalıp unutmâ bâtını
 Cürufufla yetinip, unutmâ cevheri
 Cevher saklı, cüruf görünen yeri
 Ancak, böyle olunur insan eri
 Bakma Ya Rab kusuruma
 Anlayışlı olmaya çalıştım umûma
 Olmamaya çalıştım âmâ
 Seni andım her yerde, dâima
 Yine de, değil ne elim dolu, ne de yüzüm ak
 Senin merhametindir Ya Rab, beni kurtaracak
 Geldim huzuruna, lâkin yeterince dolu değil elim
 Fakat Ey Rabbim! Hep Sendin emelim
 Koma beni toprağın bağrında, yalnız ve kimsesiz
 Bırakma beni, kendi başıma Sensiz
 Bilirim, çoktur merhametin gazâbından
 Senden Sana sığınırım, dehşetli azâbından
 Gazâbın, ümit kesenedir; olmadım ümitsiz asla
 Bu yüzden, dolmadı gönlüm hiç yasla
 Affet beni Allahum, çoktur günahım affet
 Sonsuz merhametine, ebediyyen gark et
 Değil mi ki varsın, birsin Sen; ne gam
 Olamam gayrı, ne ümitsiz ne de nâşâd
 Seni bilen, Seni tanıyan, Seni seven
 İstedğin gibi olan; olmaz mı âbâd
 Hem de ne âbâd, ebediyyen olur şâd
 Ederler onu geridekiler, gıptayla yâd
 Çünkü olmuştur yeri, sevdikleriyle ebediyyen bünyâd
 Çünkü bırakmıştır ardında, hayırla anılacak güzel bir ad

Şanımız

Celil ÖZEN

Şafak ilen birlik olur şanımız
 Şanla-şeref onur olur şanımız
 Şeyda bülbül, yanık olmuş ötüyor
 Şeyda bülbül gibi canlar şanımız
 Şırl şırl akıvêrîr çok sular
 Şırlamâyı şarkı eyler şanımız
 Şirin için Ferhat olan şanlı zat
 Şirin aşkı, Ferhat için şanımız
 Şol u cennet ırmağndan akan ab
 Şol sular dâ kanla dölû şanımız
 Şöyle düşün, Türkiye'den gelecek
 Şöyle sesler "Yaşa Türküm" şanımız
 Şu Fatih'tir, şu Kanûnî, şu Yavuz
 Şu Atatürk, şu askêrî şanımız
 Şühedâdır toprağımız şüheda
 Şühedâlı Türk toprağı şanımız
 (Fâilâtün fâilâtün fâilün)

Tanrı'nın Madalyonu

Serpil KAYA

Gözlerimden akar anılar; kopkoyu
 Hayatımdaki bu iz, bir sevdâ vurgunu
 Her şeyin bir anlamı var oysa,
 Anlıyorum aslında, bu
 Tanrı'nın Madalyonu.

Peşinden gittiğim bir şeffaf iz
 Yüreğimde saklı, acı veren giz
 Aynada gördüğüm bu puslu yüz
 Hep içine akıtır yaşını sessiz sessiz.

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde Konferans

"Atatürk, Milli Egemenlik ve Cumhuriyet"
Konulu Konferans Gerçekleştirildi

Üniversitemiz tarafından 10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü ve Haftası etkinlikleri kapsamında "Atatürk, Milli Egemenlik ve Cumhuriyet" konulu konferans gerçekleştirildi.

Saygı Duruşu ve İstiklal Marşı'nın okunması ile başlayan programa, Ömer Halisdemir Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Adnan Görür, Rektör Yardımcıları Prof. Dr. Mehmet Şener, Prof. Dr. Murat Alp, Prof. Dr. Mustafa Bayrak, Genel Sekreter Batuhan Taşdurmaz, akademik ve idari personel ile öğrenciler katıldı.

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Cengiz Dönmez'in konuşmacı olduğu konferans, Şehit Ömer Halisdemir Kongre ve Kültür Merkezi Salon 1923'te düzenlendi.

Konuşmasında Atatürk'ün 20. yüzyılın dâhisi olduğunu dile getiren Doç. Dr. Cengiz Dönmez, "Böyle bir lidere sahip olan Türk Milleti de bu yüzyılın şanslı milletidir. Atatürk'ü 1938'de kaybettik ama nice yıllarda onu anarak, fikirlerini yaşatarak, ölümsüz kıla gayreti veriyoruz" dedi.

Atatürk'ün Cumhuriyeti "Egemenlik, Kayıtsız Şartsız Milletindir" ve "Hayattaki En Hakiki Mürşit İlimdir" kavramları üzerine kurduğunu belirten Dönmez konuşmasını "Ülkemiz zor günlerden geçmektedir. Ancak, Egemenlik kavramının ne olduğunu bu millet 15 Temmuz'da herkese göstermiştir" diye sürdürdü.

Çağdaş medeniyetler seviyesine çıkmanın ancak demokratik yöntemlerle, bilimle, akılla, millet egemenliği ile mümkün olacağını ifade eden Doç. Dr. Cengiz Dönmez, "Bu kutlu yolda hiç bıkmayalım, yorulmayalım. Gençliğe Hitabe'de belirtildiği gibi muhtaç olduğumuz kudret damarlarımızdaki asil kanda mevcuttur" diye konuştu.

Katılımcıların büyük ilgi gösterdiği konferans Şehit Ömer Halisdemir Kongre ve Kültür Merkezi Salon 1923'ün tamamen dolması nedeniyle Salon 1071 ve Salon 1299'a da ses ve görüntü olarak aktararak dinleyicilere sunuldu.

Konferans sonunda Rektör Prof. Dr. Adnan Görür tarafından Doç. Dr. Cengiz Dönmez'e teşekkür belgesi takdim edildi.

İSA KOCAKAPLAN'LA SÖYLEŞİ

Funda Özsoy Erdoğan,

İlim ve Kültür Dünyasında Bir Dönemin Tanığı Söyleşiler

Funda Özsoy Erdoğan, kitap hakkında Kocakaplan ile bir söyleşi gerçekleştirdi.

Türkü Söyleyen Şehirler, Kırım'ın Edebi Sesi Cengiz Dağcı gibi önemli eserlere imza atan İsa Kocakaplan, bir zamanlar yayın yönetmenliğini de üstlendiği Türk Edebiyatı dergisinde 25 yıl boyunca yaptığı, yayımlandığı dönemlerde ses getiren söyleşilerini bir araya getirdi. Aralarında Tanık Buğra, Sevinç Çokum, Ahmet Kabaklı, Turan Yazgan, Mustafa Necati Karaer, Lütfü Şehsuvaroğlu, M. Kemal Öke gibi çok önemli isimlerin yer aldığı, alanında usta kişilerle yapılmış 16 söyleşiden oluşan Ustalarla Konuşmalar kitabı üzerine İsa Kocakaplan'la konuştuk. Böylece bir söyleşi kitabı üzerine yapılmış ilginç bir söyleşi çıktı ortaya.

Efendim 1981 yılından bu yana Türk Edebiyatı dergisi için yapmış olduğunuz söyleşileri yaklaşık 25 yıl sonra Ustalarla Konuşmalar adı altında kitaplaştırarak bir araya getirdiniz. Neyi amaçladınız bunu yaparken?

Öncelikle bu konuşmaların kaybolmamasını tabii. Yazılan her kitap, yapılan her konuşma ortaya çıktığı dönemin bir tanığı. O an'ın bir fotoğrafı. Hem yaşanan zamanın, hem de o zamanı yaşayanların o anki fotoğrafları. Bu kitaba bir albüm gözüyle de bakabiliriz.

Kitapta toplam 16 kişi ile söyleşilmiş. Şair ve yazarlardan yönetmenine, bestecisinden akademisyenine kadar pek çok kişi. Bir

seçki mi hazırladınız, yoksa sizin tarafınızdan yapılan bütün konuşmalara yer verildi mi kitapta?

Kitaba girmeyen benim bildiğim bazı konuşmalar var. Ben genelde yazı ve konuşmaların birer suretini dosyalarım. Bu konuşmalar o dosyalardan çıktı. Dosyalamayı unuttuklarım olabilir. Onlar tabii olarak kitaba girmediler. Bir de bazen birkaç kişi bir sanatçımızı ziyaret edip konuştuk. Onları da kitaba almadım, birisi hariç: Prof. Dr. Ömer Faruk Akün'le yaptığımız konuşma... Onu Mehdi Ergüzel ile birlikte yapmıştık. Mehdi Bey'den izin aldım ve konuşmaya kitapta yer verdim. Mesela Türk Düşüncesi dergisinde yayınlanmış üç uzun ve güzel konuşma bu sebeple kitaba girmedi..

Niçin “Ustalarla Konuşmalar”?
Söyleşi yapılan kimliklere bakarak bu sorunun cevabını okurdan mı bekliyor acaba İsa Kocakaplan?

Kitabın adını çok düşündüm. Kitap ismi, içeriği kadar, belki ondan daha fazla önemli. İlk bakışta okuyucuyu çekecek bir isim olmalı ve bu isim içeriği de yansıtmalı... Ustalarla Konuşmalar ismi, kitabın içeriği ile örtüşüyor sanıyorum. Yer alan isimlerin her biri kendi alanlarının ustası. Burada bir tevarüdü de belirteyim. Kitabın ismini verdikten ve sosyal medyada paylaştıktan sonra içime bir kurt düştü, acaba bu isimde başka bir kitap var mı diye... Baktım var. Ressam Nurullah Berk'in Avrupalı ressamlarla yaptığı konuşmaları topladığı bir kitabı da aynı adı taşıyor. 1971 yılında yayınlanmış. Bunu görünce biraz içim burkuldu, ama isme kıyamadık, aynı kaldı.

Aslında konuşmaların bir kısmı mülakat bir kısmı da röportaj tekniği ile yapılmış. Bunun nedenini merak ettik. Söyleşi yaptığınız kişinin samimiyeti ile ilgisi var mı?

O tamamen benimle ilgili. Dergiciliği kendinizden biliyorsunuz. Çoğu zaman yazılar ve vakit sıkışır. Bir an önce yetiştirmeniz gerekir. Dar vakitte yapılmış konuşmalar mülakat tekniği ile verildi. Eğer zaman varsa ben oturup konuşmanın zevkini çıkardım. Onları röportaj tekniği ile yazdım. Bu iki teknik arasındaki fark artık kalkmış görünüyor. Ama röportaj türünün devam etmesi lazım. Çok önemli usta röportajcılar çıkarmış bir türdür bu. Ruşen Eşref'ten Yaşar Kemal'e kadar diyelim. Diğerlerini meraklıları bulsun.

Kendi şahsıma röportaj tekniği ile

yapılmış söyleşileri daha sıcak bulduğumu belirteyim. Sanki röportajda soruyu soran ile cevabı veren arasında duygusal bir bağ da oluşmuş böylece. Elbette bu sıcak bağ, okuru da dolaylı yoldan etkiliyor sanki?

Evet, röportajı hazırlarken konuşmayı yeniden yazıyorsunuz. Böylece konuştuğunuz usta ile beraberliğiniz daha uzun sürüyor ve dolayısıyla samimiyet ve duygusallık artıyor. Röportaj, mülakata göre daha öznel. Konuşmayı tekrar tekrar okuyorsunuz ve ben bu soru ve cevapları nasıl kurgularsam daha iyi okunur, anlatılanlar daha çarpıcı hâle gelir diye düşünüyorsunuz. Dolayısıyla kurgulanmış ve montajlanmış bir metin çıkıyor ortaya. Metne kendinizden daha çok unsur katmak zorunda kalıyorsunuz. Konuşmacının söylediklerine müdahale etmiyorsunuz, ama size ait bir metin çıkıyor ortaya. O röportajın yazarı siz oluyorsunuz. Bu yakınlaşma okuyucuya da yansıyor elbette.

Sayın Hocam, Türk Edebiyatı dergisi, sizin de bir dönem yayın yönetmenliğini yaptığınız bir dergi. Bu kitapta yer alan ve önce Türk Edebiyatı dergisinde yayımlanan söyleşilerde konuşacağınız kişileri seçerken neye göre hareket ettiniz?

Yine dergicilik yönlendiriyor bunu. Ödül alan bir sanatçı, gündemi ele geçiren bir film veya dizi, bazen gündeme oturan bir tartışma, bazen bir vefat... Bazen de unutulmuş bir sanat dalı veya değer, bu konuşmalara yön veriyor.

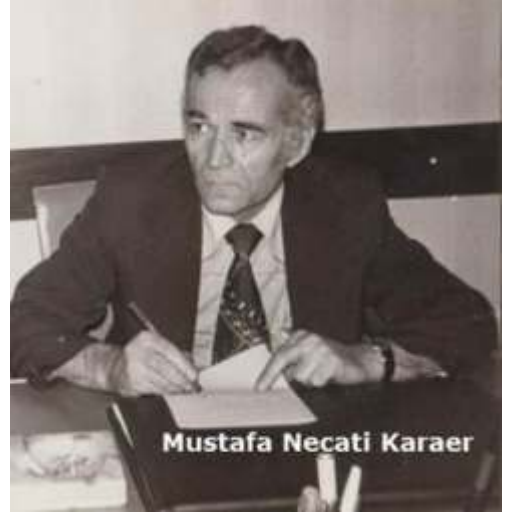
Tabii konuşacağınız kişinin ele aldığınız konuda yetkin olması çok önemli. Bazen de kamuoyunda yaygın bir kanaati değiştirebilmelisiniz. Mesela Mehmet Kaplan Hoca hakkında Ömer Faruk Akün Hoca ile yaptığımız konuşma böyle bir özellik taşır. Hal-i hayatlarında iken bu iki hocamızın araları biraz serin sanılırdı. Ama yapılan konuşma gösterdi ki Akün Hoca, Mehmet Kaplan'ı yakından izliyor ve biliyor. Bence Mehmet Kaplan hakkında en geniş ve bilinmeyen konular bu konuşmada mevcuttur.

Benim kadar sanırım kitabı okuyanlardan da merak edenler vardır: Söyleşi yaptığınız 16 kişiden söyleşi sonrasında şahsiyetinden fazlasıyla etkilendiğiniz, sizin kişiliğinize olumlu etkisi olanlar oldu mu?

Kitapta yer alan 16 değerli ustadan çeşitli şekillerde etkilenmiş ve istifade etmişimdir. Bunlardan bazıları hocam olmuşlardır. Bazılarının eserleri beni etkilemiştir. Bazılarının yaptıkları çalışmalar fikir ve kültür hayatımızı etkilemiştir.

Konuşulan ustaların hepsi alanlarında yetkin insanlardır. Ahmet Kabaklı Hoca ile uzun yıllar birlikte çalıştık. Akün Hocanın öğrencisi oldum. Hem lisansta hem yüksek lisansta. İnci Hanımın da öğrencisiyim. Mezuniyet tezimi ondan yaptım. Beni Cengiz Dağcı'ya yönelten İnci Enginün hocam olmuştur. 1979 yılında yaptığım mezuniyet tezi sonradan 2010 yılında Cengiz Dağcı'nın bir monografisi halini

almıştır. Turan Yazgan, Tarık Buğra... Özetle kitapta yer alan bütün isimlerle bir yakınlığım olmuştur ve kendilerinden mutlaka faydalanmışımdır.

Bugünden baktığınızda keşke şu soruyu da sorsaydım dediğiniz konuşmalar da var mı kitapta?

Elbette ilk yıllarda yapılan konuşmalarda sorular daha dar kapsamlı. Bu kitap benim de gelişme çizgimi gösteriyor. O açıdan da bakmak lazım. Mustafa Necati Karaer röportajı daha kapsamlı olabilirdi. Hisarcılar ve Hisar dergisi ile ilgili sorular da sorabilirdim kendisine. Haydar Sanal ile yaptığım konuşma da daha kapsamlı olabilirdi. Ama bunlar benim ilk konuşmalarımdır. Sonrakilere bakıyorum, bayağı kapsamlı konuşmalar olmuş. Kitabı hazırlarken ben o konuşmaları gerçekten ilgi ile tekrar okudum.

Kitapta yer alan ilk söyleşiyi yaptığımızda henüz 25 yaşındaymışsınız. Hem de çok değerli bir şairle, Mustafa Necati Karaer ile yapılmış bu söyleşi, şiir üzerine. O zaman Karaer 52 yaşındaymış ve sadece şiir üzerine değil, hayat üzerine de önemli sözler sarfetmiş. "Hayat

hızlanmıştı. Okumak, düşünmek, sevmek için vakit az." diyor Karaer sizin bir sorunuz üzerine. Şimdi siz de o şairin yaşını yaşamışken artık dünya zamanında, bu sözlerin derinliği sizin için ne ifade ediyor bu yaşınızda?

Cahit Sıtkı ile cevap verelim:

Gökyüzünün başka rengi de varmış!

Geç fark ettim taşın sert olduğunu.

Su insanı boğar, ateş yakarmış!

Her doğan günün bir dert olduğunu,

İnsan bu yaşa gelince anlarmış.

Günlük meşgalelerin, kavgaların, hırsların dışına çıkıp kalıcı eser vermek gerektiği ileri yaşlarda anlaşılıyor. Herkes tarafından anlaşılıyor mu orası meçhul. Cahit Sıtkı 35 yaşında anlamış. Bence erken anlamış.

Burada Karaer'in verdiği cevabı şimdi alsam, arkasından başka sorular gelirdi mesela... Modernizmle ilgili sorular sorardım kendisine. Şairin modernizme bakışını daha iyi ortaya koyabilirdik. Bu da onun eserlerinin daha iyi anlaşılmasına kapı aralayabilirdi. "Kerem ile Aslı"yı yeniden yazması, Karacaoğlan hakkında bir kitap hazırlaması belki de modernizmden kaçışın sonuçları idi. O cümleyi söyleyen, o derinlikteki bir insanın, modernizm konusundaki görüşleri daha geniş alınmalıydı. Tabii bunu şimdi düşünebiliyoruz.

Kitapta yer alan en uzun söyleşilerden biri hocanız Ömer Faruk Akün ile yapılmış. Akün Hoca bu söyleşide kendi hocası Mehmet Kaplan'ı anlatmış onun ölümünün ardından. Bu yaz vefat eden Ömer Faruk Akün'ün ölümü üzerine

de siz bir yazı yazdınız Türk Edebiyatı dergisinin Temmuz 2016 tarihli sayısında ve bu söyleşi de yeniden yayımlandı dergide. Bu çok anlamlı geldi bana. Siz ne dersiniz bu konuda?

O söyleşi Akün Hocanın ufkunu, mütebahhir ilim adamlığını ve Mehmet Kaplan Hoca hakkında bilinmeyen noktaları anlatan önemli bir belge artık. Tekrar tekrar okunmasında fayda var.

Bu konuşma Kaplan Hoca için de Akün Hoca için de önemli bir vesikadır artık. İyi ki o konuşmayı yapmışız. Akün Hocayı konuşturmak kolaydır. Ancak konuşmasını yazı haline getirmek ve o yazıyı bir dergide yayınlamak hayli müşkül bir iştir. Hele yazıyı yayınlamak için Akün Hocanın prosedürüne tâbi olursanız belki de o konuşmayı hiç yayınlamayamazsınız.

Biz gençliğin verdiği heyecan ile, dergiciliğin dayattığı acelecilik ile bir hata yaptık, ama bu hata bize nefis bir konuşma kazandırdı. Akün Hoca bant çözüldükten sonra konuşmayı ben bir göreyim, sonra yayınlarsınız dedi. Ama bu görüş en az üç ay geciktirirdi yazıyı. Biz ise konuşmayı on gün sonra çıkacak sayıda (Mart 1986) yayınlamak zorunda idik. Yayınladık ama, dergi çıktıktan 15 gün sonra 21 sayfalık bir tashih metni gönderdi Hoca. Bu onun en hızlı yazdığı yazıdır sanırım. Biz 17

sayfalık bir metin oluşturmuştuk. Buna 21 sayfalık bir düzeltme geldi Hocadan. O düzeltmeleri metne işledik ve Mayıs 1986 tarihli Türk Edebiyatı'nda konuşmayı tekrar yayınladık. Akün Hocanın vefatından sonra yayınlanan konuşma işte bu konuşmadır. Ebedi âleme göç eden iki değerli hocamızı bir kere daha anmış olduk böylece...

Yine Akün Hoca ile yaptığınız söyleşiden devam edecek olursak; Akün Hoca, Yunus Emre'nin Mehmet Kaplan üzerindeki etkisini kastederek, "Çok evvelden gelmiş bir kişi, eserleriyle çok sonrakilere üstatlık edebilir" diyor. Siz de katılır mısınız Akün Hoca'nın bu görüşüne?

Elbette. Hoca önemli bir tespit yapıyor. Kültür geçmişten geleceğe akan bir nehir gibidir. O nehirden içen herkesi etkiler. Ayrıca Kaplan Hoca da Yunus üzerine çok yazı yazdı. Yanlış hatırlamıyorsam, Dergâh Yayınları bu yazıları bir araya topladı ve iki tane kitap yayınladı yakın zamanlarda. Gerçi 2 kitapta birbirinin aynı olan yazılar çoğunlukta. Ama Kaplan Hocanın Yunus hakkında yazdıkları hacimli bir kitap tutarındadır. Bir de hocanın yazıları düşünce ürünü yazılardır. Bu bakımdan 20. yüzyılda Yunus Emre'nin yeniden değerlendirildiği yazılar olarak bakabiliriz bunlara. Yunus'un yüzyıllar sonrasına seslenişidir bu yazılar.

Bazı söyleşilerin içeriğinden de bahsedelim isterim. Örneğin İnci Enginün Hoca ile "Şair-i Azam" Abdülhak Hamid Tarhan üzerine söyleşmişsiniz. Enginün'ün, bu söyleşide gençlerin kelime hazinesinin fakirliğinden dem vurduğunu görüyoruz. Siz de bir akademisyen olarak, şimdi, Enginün'ün gençlerle ilgili bu karamsar yorumuna katılıyor musunuz?

Bu yorum karamsarlığı değil, bir gerçeği ifade ediyor. Ben üniversitede öğrencilere Beş Şehir'i ballandıra ballandıra anlatıyorum, mutlaka okumanız gerekir diyorum. Bazen kitabı aldırıp okutuyorum. Okuyanın yüzü bir karış asık. Hocam bir şey anlamadık diyorlar. Durum bu... Çok satan kitaplara bakın, genelde kolay okunan, yani kelime dağarcığı sınırlı kitaplardır. Bir önceki soruda bahsettiğim nehrin kaynağından gelenlerle de beslenmek gerekir. O zaman bizim yaşımız büyür; bin, iki bin olur. Aksi halde 60-70 sene yaşar gideriz.

Kitapta yer alan söyleşilerden biri de Azeri şair Sabir Rüstemhanlı ile yapılmış. Bu söyleşiyi diğerlerinden farklı kılan, Rüstemhanlı'nın sorularınıza verdiği cevapların Azeri Türkçesi ile yayımlanmış oluşu. Dergide de söyleşi 1987 yılında yine bu şekilde mi yayımlanmıştı?

Evet dergide aynı şekilde yayınlanmıştı. Röportajların diline hiç dokunmadım. Sadece yazım hatalarını düzelttim. 1990 yılından önce Azerbaycan ve diğer Türk ülkelerinden insanlarla bağlantı kurmak imkânsız gibiydi. Sabir Rüstemhanlı, Bahtiyar Vahapzade, Memmed Aslan bu zinciri kırabilen birkaç kişi arasındadır. Daha önce söylediğim gibi söyleşi, yapıldığı zamanın ve an'ın fotoğrafıdır. Rüstemhanlı söyleşisinde, o hasretin fotoğrafını görürsünüz, sesini duyarsınız. Tabii Azerî Türkçesi ile...

Bu söyleşiden, o yıllarda Azerbaycan'da şiir kitaplarının normal tirajının 7000 adet olduğunu öğreniyoruz. Yine Kabaklı Hoca ile yaptığınız Azerbaycan üzerine söyleşide de aynı konu üzerinde durulmuş. Azerbaycan'ın nüfusu 10 milyon bile değilken üstelik... Bizim ülkemizde 1000 adetlik baskı sayısı

dahi şiir kitaplarından esirgenirken. Buradan yola çıkarak bizim ülkemizde kitaba verilen değer konusunda neler söylemek istersiniz?

Buna o zaman ben de hayret etmiştim. Ama sonradan başka türlü değerlendirmek gerektiğini anladım. Sovyet Bloğu ülkelerinde yayıncılık tek elde toplanmıştı. Devlet yayın yapıyordu ve kitap çeşidi sınırlı idi. Onun için basılan kitapların tirajı yüksek oluyor ve aynı zamanda okuyucu buluyordu. O yıllarda Azerbaycan'da basılan tüm kitapların toplamı ile Türkiye'de basılan tüm kitapların toplam tirajını kıyaslarsak, daha objektif bir sonuca varabiliriz. Belki o zaman moralimiz biraz düzeler.

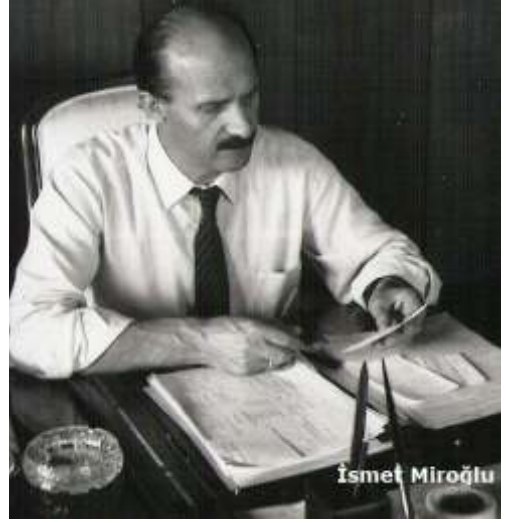
Nejat Diyarbekirli ile yapılan söyleşiye de değinmek istiyorum. Bu konuşmadan öğrendiğimiz üzere Orhun Abideleri'nin durumu hayli üzecektir okurları. Merak ediyorum; bu röportaj sonrası Moğolistan sınırları içinde kalan bu önemli abidelerin muhafazası üzerine olumlu bir gelişme olmuş muydu?

Bence o röportajda, başka önemli bir konu olan Türk Kültür Tarihi Müzesi projesi vardır. O hâlâ gerçekleşmedi. Bu müzenin gerçekleşmesi gerekir. İstanbul'daki 1453 Müzesini biliyorsunuz. O kompozisyonda, Hunlardan günümüze kadar Türk tarihinin verildiği bir müze projesi. Hâlâ heyecan verici. Bunun mutlaka gerçekleşmesi gerekli.

Orhun Abideleri artık kurtuldu. Yerlerine kopyaları dikildi ve asılları bir müze içinde sergileniyor. Restorasyonları yapıldı. Bu açıdan TİKA'ya teşekkür borçluyuz.

Yine Orhun Abideleri kadar bizi, millet olarak hem geçmişimizi hem de geleceğimizi ilgilendiren hazine-i evrak üzerine o dönemin Başbakanlık Arşivi

genel Müdürü Doç. Dr. İsmet Miroğlu ile yapılan röportajınız. Miroğlu'nun arşiv dokümanları üzerine söyledikleri bir hayli düşündürücü: "Arşiv depo değil, hazine-i evraktır." Sanki bu röportajın yapıldığı yıllarda daha yeni yeni bunun önemi kavranıyor gibi?

Rahmetli İsmet Miroğlu ile yapılan röportaj da önemlidir. Ermeni Asala teröristlerinin büyükelçilerimizi katlettikleri yılların ardından, Ermeni tezlerini çürütmek için arşive önem verilmeye başlanmıştı. O zamanın fotoğrafıdır bu konuşma. Arşiv bir milletin hafızasıdır. Millet ve devletin. Arşivini kaybetmiş devlet, hafızasını kaybetmiş bir insana benzetilebilir, ama bu dar kapsamlı bir benzetmedir. Diğer neticede bir insandır, kendisini ve yakın çevresini etkiler. Ama devletin hafıza kaybı milleti ve tarihi etkiler. Hele Osmanlı gibi üç kıtada hükümlan olmuş bir devletin hafıza kaybı, bugün ondan doğmuş 30 civarında devletin hafızasını da etkiler. Bu bakımdan Osmanlı arşivleri sanıldığından çok daha büyük öneme sahiptir.

Rahmetli Miroğlu Hoca bunun bilincinde idi. Osmanlı arşivleri gün

geçtikçe daha çok faydalanmaya açılıyor, teknoloji ile donatılıyor, belgelere ulaşmak kolaylaşıyor. Bizim yaptığımız röportaj bu konunun önemine dikkati çeken ilk konuşma olarak değerlendirilebilir.

Yine aynı röportajınızda sizin okura söyledikleriniz: "Arşivde kazanılacak zafer, bizim hafızamızı yerine getirecektir." Ve hafızası yerine gelen Türk aydınının çifte standartlardan, komplekslerinden kurtulacağı görüşüdesiniz. Söyleşinin yapıldığı 1987 yılından bu yana hâlâ aynı fikirde misiniz?

Elbette bu çok önemli... Arşivsiz devlet ve millet hafızası olmaz. Arşivinizi bilmezseniz tarihinizi bilmezsiniz. Tarihini bilmezseniz, kim olduğunuzu bilmezsiniz. Bu da aşağılık kompleksi yaratır. Yine bir insan ölçüğünde anlatalım. 40 yaşında bir insan hafızasını kaybederse ne hâle gelir. Evinin yolunu bulamaz, bildikleri silince çocuktan ne farkı kalır? Arşivini muhafaza edemeyen, değerlendiremeyen, faydalanamayan millet, tarihi birikimini sıfırlar. Yeni yetme topluluklardan bir farkı kalmaz. O millete mensup olanlar da sürekli başka milletlere öykünürler.

Biraz da Tarık Buğra ile yapılan söyleşiye değinelim isterim. Bu konuşmadan anlıyoruz ki Tarık Buğra, sol kesimin eleştirilerinden bir hayli mustarip. Konuşmanızın son sorusuna verdiği ironik cevap da bunu ortaya koymak için sanki?

Eleştirilenlerden dertli diyelim. Tarık Buğra o konuşmadaki ilk sorudan etkilenmişti. Konuşmanın üzerinden 15 gün geçtikten sonra Türkiye gazetesinde bir yazı yazdı. Yazının başlığının şöyle olduğunu hatırlıyorum: "İki konu, biri özür dileyerek". Meraklısı bulup okuyabilir. Tabii eleştirmek, bir eser ortaya

koymaktan daha kolay...

Ama aynı Tarık Buğra'dan da Sevinç Çokum, yazarlık hayatının başında destek görmemekten şikâyetçi, yine sizinle yaptığı konuşmadan öğreniyoruz bunu. Kabaklı Hoca'dan destek alırken, Tarık Buğra'nın yazdıklarına tepkisizliği karşısında, söyleşi yaptığınız 2003 yılında hâlâ kırgınlığını koruyor mu sizce de Sevinç Çokum? Ben böyle sezindim sanki.

İşte bu konuşmaların böyle bir faydası var diyelim. Bazı tespitler içeriyor. Değişik bakış açıları taşıyor. Aynı kişiye ve konuya ait birbirine zıt değerlendirmeler olabiliyor. Sevinç Hanım'ın Tarık Buğra'ya kırgınlığı röportaj sırasında da devam ediyordu herhalde. Çünkü bundan bahsetmek ihtiyacını duydu.

Son olarak söyleşilerin yapıldığı tarihlere dikkati çekmek isterim. 1981 ile 2003 tarihleri arasında 14 "usta" ile konuşulmuş. Sonra 12 yıl ara vermişsiniz konuşmalara. 2015'te yeniden Türk Edebiyatı dergisinde söyleşiler yapmaya başlamışsınız. Niçin bunca ara verdiğinizi derginin okurları merak edeceklerdir?

2001-2005 Eylül arası Türk Edebiyatı'nın yayın yönetmenliği bende idi. Dolayısıyla başka işe o kadar vakit ayıramıyorsunuz. Ama bir dergide faal olarak çalışmayınca da röportaj konusu pek gündeme gelmiyor. Bahtiyar Aslan kardeşimizin yayın yönetmeni olduğundan sonra, onun teşviki ile iki konuşma yaptık ve yayınladık.

Burada bir teşekkürü de ifa etmek gerekli. Yaptığım konuşmaları bir kitap haline getirme fikri Bahtiyar Aslan'a aittir. Bu fikri bana o verdi. Buradan kendisine teşekkür ediyorum..

*İsa Kocakaplan, Ustalarla Konuşmalar,
Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.*

Röportaj: Funda Özsoy Erdoğan

<http://www.dunyabizim.com/soylesi/25282/lim-ve-kultur-dunyasinda-bir-donemin-tanigi-soylesiler>

ÖYKÜ**UMUT OLSA YAŞARDIM****İsa KÜÇÜK**

Güneş henüz tam doğmamıştı. Odanın içine hafiften ışık vuruyordu. Odaya vuran ışık, çocuğu uyandırmıştı ancak o saatte sıcacık yatağından çıkmak yersizdi. Uykusu bölünmüştü bir kere... Yataktan çıkmadan hayaller kurmaya başladı. Bir gün sonra okula başlayacaktı. Acaba okul nasıl bir yerdi, ilk arkadaşı kim olacaktı. Neler öğrenecekti ki okulda. Çok heyecanlıydı. Sabahın bu saatinde uyanması belki de heyecandı. Merak ediyordu onu nelerin beklediğini! Çocuk aklıyla ne güzel hayaller kuruyordu. Okumak büyük adam olmak istiyordu. En büyük hayali doktor olmaktı. Hastaneye gittiğinde doktorlar çok ilgisini çekirdi. Gerçi biraz korkardı doktorlardan iğne vuracaklar diye! O doktor olunca çocuklara iğne vurmuyacaktı... Böyle söz vermişti kendi kendine.

O böyle hayaller aleminde dolanırken, önce büyük bir ses duydu, ardından gözlerini kamaştırarak derecede büyük bir ışık huzmesi doldu odanın içine. Annesi, babası koşarak odaya girdi, ardından da ablası ... Hep bir ağızdan bağırmağa başladılar. O anlamamıştı neler olduğunu! Nerden bilebilirdi ki o sıcak yatakta son gecesi olduğunu! Nerden bilebilirdi ki annesine babasını son kez göreceğini.

Alelacele bir şeyler giyinerek ve sokağa koştular, her tarafta bağırın, telaşla oraya buraya koşturan insanlar vardı. Annesinin yüzüne baktı anlamsızca! O yüzü hiç unutmuyacaktı! Sadece iki damla

göz yaşı vardı görünen! Ardından ise kavrayamadığı duygular ... Ve bir ses daha duyuldu, biraz önce duyduğu kadar şiddetli, ardından yine o pasparlak ışık!

Gözlerini açtığı anda başucunda çok sevdiği, birazcıkta korktuğu doktorlar vardı. Vücudunun bir çok yerini sarmışlardı. Ama bir eksiklik hissetti, sol kolu yoktu yerinde, yaşadığı durumu bir türlü anlayamadı!

Doktorlara anne babasını sorduğunda hiçbir cevap alamadı. Ağlamaya başladı hıçkıra hıçkıra! Her gün anne babasının yattığı hastane odasının kapısından içeri girmesini bekledi, tabii uyanık olduğu zamanlarda. Çünkü çok fazla ağrısı vardı, sürekli bağıriyor, ağlıyordu. Acılarını biraz olsun hafifletmek için sürekli uyutuyorlardı onu.

Aradan ne kadar zaman geçti, bilmiyordu. Bir gün doktorlar gelip herhangi bir akrabası olup olmadığını sordu. Çocuk bir cevap veremedi. Doktorlar onu ne yapacağını, nereye göndereceğini bilmiyordu. Yurda göndermek istediler, ne yazık ki, oda mümkün değildi. Hastaneler hariç, hiçbir kurum çalışmıyordu.

Son çare doktorun biri onu alıp kendi evine götürdü, gerçi doktorunda bir evi olduğu, düzenli bir hayatı olduğu söylenemezdi. Savaş bütün ülkeyi esaret altına almış, neredeyse ülkede yaşam belirtisi kalmamıştı. Binalar yıkılmış, harabeye dönmüş, yollar yarılmış, araçlar

yanmıştı. Her tarafta kaos hakimdi. Atılan bombalar, çatışmalar hiç dinmiyordu. Sayısı her gün azalan hastanelere günde onlarca belki yüzlerce yaralı geliyordu. Enkaz yığınlarının altından çıkarılan cesetler, ağlayan, bağırان, küfreden insanlar ! Hiç kimse ne yapacağını bilmiyor, herkes çaresizce bitap düşmüş bir halde bekliyordu. Bir gün, belki de bir saat fazla yaşamının hesabı yapılıyordu. Belki atılan bir bomba, belki bir kör kurşun, belki açlık belki de soğuk alacaktı canlarını.

Çocuk, doktorun neredeyse harabeye dönmüş evinde bir gece kaldı, sabaha kadar ailesini düşündü, annesini, babasını ve ablasını. O kadar küçük ve masumdu ki aklına zerre kadar kötü bir şey gelmiyordu. Yaşanılan durumu kavrayamamıştı. Sabah olduğunda kimse görmeden çıkıp gitti evden. O annesini istiyordu. Çünkü küçücük bir çocuktan daha! Annesine ihtiyacı vardı. Gitti ama nereye? Sokaklarda şaşkın şaşkın dolanıyor, yanından endişeli ve koşar adımlarla geçen insanlar onu görmüyordu bile ... Herkesin acelesi vardı sanki! Akşama kadar yıkık, virane sokaklarda dolaştı. Hava kararmış, ortalıkta kimsecikler kalmamıştı. Çocuk acıkmış, üşümüş, korkmuştu.

Gece olup da açlığa ve soğuğa iyice dayanamaz hale geldiğinde, patlayan bombaların yıktığı bir evin duvarının dibine oturdu. Hıçkırıkla ağlamaya başladı. Ağlarken en çok da anne, anne! diye bağırıyordu. Annesini çok özlemişti. Annesi ona yemek yedirmeye çalışırken nazlanıp yemek istemezdi, yahut da yemeği beğenmez burun kıvrırdı. Annesi de ona " yavrum bunu bulamayan insanlar da var, şikayet etme! " derdi. Şimdi anlıyordu annesinin ne demek istediğini.

En sevmediği yemekler bile olsa iştahla yerdi şuan, o kadar acıkmıştı ki! Böyle düşünürken ve ağlarken daha fazla dayanamadı, o taş yığınlarının arasında uyuyup kaldı.

Uyandıığında güneş henüz yeni doğmuştu. Kalkmak, birilerini bulup yardım istemek, en azından yiyecek bir şeyler bulmak istedi. Ne var ki, ne kalkacak ne de yürüyecek takati vardı. Zor da olsa anacadeye kadar yürüyebilirdi. Yoldan geçen insanlardan ekmek, su gibi şeyler istedi. Fazlasını istemiyordu. Sadece ekmek olsun, su olsun yeterdi ona. Ancak etrafında herkes onun gibiydi. Herkes bir kuru ekmeğe, bir yudum suya muhtaçtı kimsede yoktu çünkü. Ne ekmek yapan fırın vardı ne de açık bir market. Sadece kan ve korku vardı koca şehirde.

Akşam olmuştu yine ama ne yazık ki hiçbir şey yiyememişti. Çaresizce dün gece uyuduğu yere döndü. Ve yine ağlamaya başladı. Bu kez daha sessiz ağlıyordu. Çünkü bağırarak dermanı kalmamıştı. Açlık vücudunu iyice bitkin bir hale getirmişti. Dün gecekinden daha fazla üşüyordu. Dizlerini karnına çekip, kıvrıldı ve uyumaya çalıştı.

Gecenin ayazında taş duvar yatağı, gökyüzü yorganı olmuştu. İnleye inleye uyudu biçare, bir daha uyanmamak üzere ... Sabah olduğunda açlığın ve soğğun etkisiyle kaskatı kesilmiş minicik bedeni taş duvarın dibinde duruyordu. Yanına bir sokak köpeği gelmiş, çocuğun cansız minik bedenini kokluyor ve burnunu havaya kaldırıp uluyordu, sanki isyan eder gibi bütün evrene...

İsa KÜÇÜK

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

(Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü 3. sınıf öğrencisi)

Kitaplar Arasında

Refik ERDEN

HÜSEYİN HÂŞİM BEY

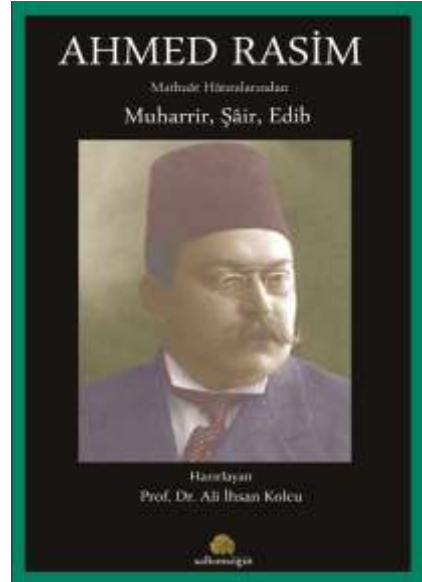
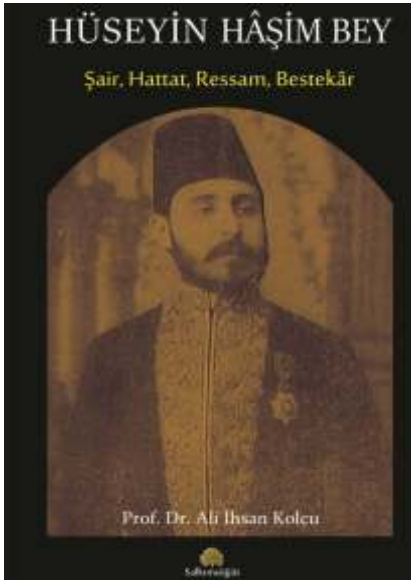
Hüseyin Hâşim Bey yakın dönem edebiyatımızda Ara Nesil denilen kuşak içinde anılan şairlerimizdendir.

Şiirden başka musiki, resim ve hat sanatlarıyla la ilgilenmiş ve bu yolda çeşitli eserler ortaya koymuştur.

Hüseyin Hâşim Bey hayattayken Şihâb ve Mülhemât adıyla iki şiir kitabı yayımlamıştır. Bu çalışmada şairin söz konusu şiir kitapları yeni yazıya aktarıldığı gibi dönemin dergi ve gazetelerinde neşredilen öteki şiirleri de bir araya getirilip yeni yazıya aktarılmıştır.

Ayrıca şairin Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Gazetesi'nde yayımlanan sanata dair nesirleri de aynı şekilde değerlendirilmiştir.

Bu çalışma ile edebiyatımızın unutulmuş isimlerinden biri daha gün yüzüne çıkarılmıştır.

AHMED RASİM

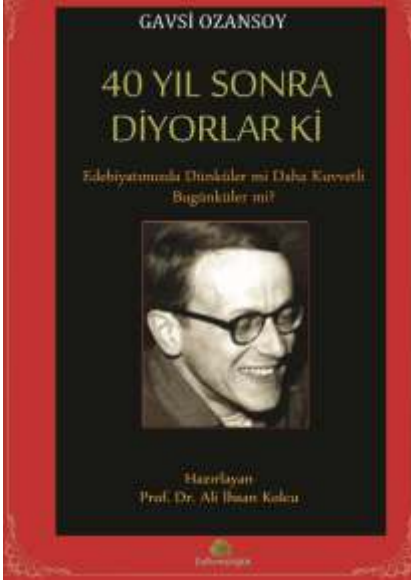
Muharrir, Şair, Edib

Muharrir, Şair Edib Ara Nesil denilen dönemin en önemli kaynaklarından biridir. Hatıra türündeki bu eser dönemin edebiyatına tutulan aynadır.

Bu hatıralarda, Ahmed Midhat Efendi ile Hacı İbrahim Efendi arasındaki kalem kavgaları, Muallim Nâcî ve tilmizlerinin edebiyata egemen oldukları zamanın olayları, Zemzeme - Dememe münakaşaları, Andelib, Müstecabizâde İsmet, Hoca Hayret, Şeyh Vasfi, Menemenlizâde Mehmet Tahir, Muallim Feyzî, Kemalpaşazâde Said Bey, Remzi Baba, Ali Rûhî, Ali Ferruh, Mîhrinnüsa Hanım, Fıtnat Hanım, Mehmed Celâl; Kör Hakkı gibi şairleri, Madam Olga de Lebedef gibi Rus yazarını, Kirkor, Filip, Kaspar, Karabet, Ohannes gibi matbaa ve gazete sahiplerini, Serafim, Hacı Reşit gibi

dönemin edebi mahfili olan kahvehaneleri ve sahiplerini buluruz.

Bu önemli kaynağın çeviri yazısı hiçbir sadeleştirmeye gidilmeden bu çalışmada ortaya konmuştur.

40 YIL SONRA DİYORLAR Kİ

Gavsî Ozansoy'un Tercüman gazetesinde 14 Kasım 1962'de başlayıp 29 Aralık 1962'de tamamladığı Edebiyatımızda Dünküler mi Bugünküler mi Daha Kuvvetli? 40 yıl Sonra Diyorlar ki... başlıklı anketi dönemin edebiyat nabzını elinde tutan yaşlı, genç 40 şair ve yazarın cevaplarıyla meydana gelmiş, edebiyat tarihimiz için önemli çalışmalardan biridir.

Anketin ana sorusu "Edebiyatımızda Dünküler mi Bugünküler mi Daha Kuvvetli?" şeklindedir. Fakat anketçi konuşmanın seyrine göre yönelttiği sorulara cevaplar aramaya çalışır. Bu bağlamda bu anketi serbest bir söyleşi olarak da görebiliriz.

Gavsî Ozansoy'un bu anketinde 1960'lı yıllara girilirken eski ve yeni kuşağın edebiyatımız hakkındaki görüşlerini toplu

olarak bir arada bulmak mümkündür.

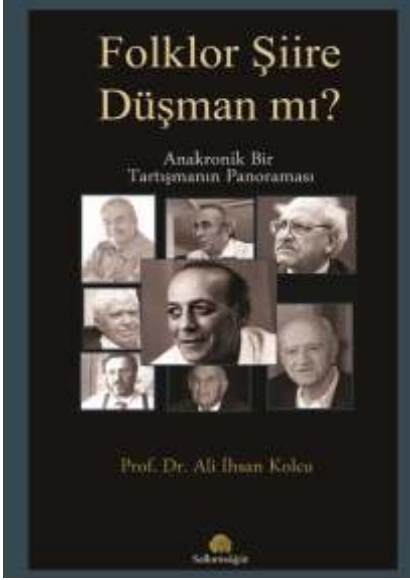

BEŞ KUŞAK KONUŞUYOR

Edebiyatımızın renkli kalemlerinden şair ve gazeteci Gavsî Ozansoy'un hazırladığı Beş Kuşak Konuşuyor: Edebiyatımızda Dünküler mi Daha Kuvvetli Bugünküler mi? başlıklı anket edebiyatımızın en ilginç araştırmalarından biridir. Zira bu ankette yaş ve nesil itibarıyla birbirinin devamı olan beş kuşaktan şair ve yazarlar Türk edebiyatı hakkındaki görüşlerini ortaya koymuşlardır.

En eski kuşaktan Ref'i Cevat Ulunay ile en genç kuşaktan Turan Oflazoğlu'na kadar 45 şair ve yazar ankete katılmıştır. Bu anketin en ilginç yanlarından biri bugün artık adları hatırlanmayan, fakat o tarihlerde edebiyata hızlı bir giriş yaptıkları anlaşılan Günel Altıntaş, Bülent Dalyancı, İlham Behlül Bektaş, Nurten Çelebioğlu, Mehrizat Poyraz gibi isimlerin bu ankete katılmış olmalarıdır. Edebi çalışmalarını ileriki yıllarda sürdürmeyen ya da ikinci plana atan bu isimlerin bu anket vesilesiyle yeniden hatırlanması

Türk edebiyatına bir katkı sayılmalıdır. 1967 tarihini taşıyan bu anketi 'yormusuz' olarak okuyucunun hizmetine sunuyoruz.

FOLKLOR ŞİİRE DÜŞMAN MI?

Folklor Şiire Düşman mı Cemal Süreya'nın bir yazısından hareketle edebiyatımızda cereyan etmiş önemli bir tartışmadır.

Cemal Süreya'nın Folklor Şiire Düşman adlı yazısı 1956 yılında a dergisinde yayımlanmıştır. Sezai Karakoç'un karşı cevabıyla bu tartışma iki eski arkadaş arasında başlayıp son bulmuştur.

Cemal Süreya'nın söz konusu yazısı 27 yıl boyunca yazar ve okuyucular arasında bir zihin uykusuna yatmış ve 1983 yılında yeniden alevlenerek birçok yazar ve müzik adamlarının katıldığı geniş çaplı bir tartışmaya dönüşmüştür.

İşte bu çalışmada Cemal Süreya, Sezai Karakoç'un yanı sıra Demirtaş Ceyhun, Ataol Behramoğlu, Recep Bilginer, Muzaffer Uyguner, Necati Mert, Eray Canberk, ve Hikmet Altınkaynak gibi isimlerin görüşlerinden hareketle folklor-şii ilişkisi poetik bağlamda irdelenmiştir.

Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Makedonya'da

Niğde Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı öğretim elemanları Doç. Dr. Feyzan Vural ve Doç. Dr. Timur Vural tarafından Makedonya'nın İştip Goce Delcev Üniversitesi Müzik Sanatları Fakültesi'nde "Tanbur-Piyano" konseri gerçekleştirildi.

İştip Goce Delcev Üniversitesi Müzik Sanatları Fakültesi'nde, Konservatuvarımız öğretim elemanlarınca gerçekleştirilen konserde, Hacı Arif Bey'in "Vücut İkliminin Sultanı Sensin", Ali Rıza Bey'in "Nihavend Fantezi", Munir Nurettin Selçuk'un "Kalamış", Amir Ateş'in "Bir Kızıl Goncaya Benzer Dudağın", Yavuz Özüstün'ün "Bir Deniz ki Gözlerin", Hasan Gürler'in "Aklımda Sen Fikrimde Sen", Selahaddin Erköse'nin "Rüzgar Kırdı Dalımı", Bekirof'un "Nazende Sevgilim" adlı yapıtları ve yine Türk müziği eserlerinden oluşan bir potpori seslendirildi.

Eserlerin aralarında bestekârlar ve yapıtları hakkında bilgilendirmeler yapan konservatuvarımız öğretim elemanları, Türk Musikisinin dinlendirici nağmeleri ile dinleyicilerden büyük alkış aldı.

Konserin ardından İştip televizyon ve radyosu tarafından gerçekleştirilen ve Makedon basınında yer alan bu röportajda Türk ve Makedon müziklerinin benzerlikleri üzerinde duruldu ve Niğde Üniversitesi ve Goce Delcev Üniversitesi arasındaki sanatsal ve bilimsel etkinliklerin geliştirilmesi temennilerinde bulunularak, olası gelecek planları üzerinde konuşuldu.

Hüseyin Hâşim Bey

**Şair, Hattat, Ressam, Bestekâr
Hazal ŞİMŞEK**

Prof. Dr. Ali İhsan Kolcu'nun hazırlamış olduğu Hüseyin Hâşim Bey, Şâir, Hattat, Ressam, Bestekâr adlı monografi edebiyat dünyasındaki önemli boşluklardan birini daha dolduracak mahiyettedir. Üzerinde çok da konuşulmamış olan Ara Nesil sanatçılarından birisi daha bu eser sayesinde gün yüzüne çıkartılıp okuyuculara ulaştırılmış durumdadır.

Akademik hayat içerisinde beslenilebilecek bir kaynak olma özelliği de taşıyan eser, yazarın dönem sanatçıları hakkında yazmış olduğu inceleme kitaplarından yalnızca biridir.

Hüseyin Hâşim Bey üzerine yazılmış bu monografide sanatçının şahsiyeti, edebi ve sanatsal yaşamını ilk elden kaynaklar kullanılarak okuyucuya sunulduktan sonra, şiir ve nesir yazılarına da yer verilmiştir.

Şerif Abdülkadirzâde Hüseyin Hâşim, Rumeli Yenişehir Feneri'nde H.1277 (M.1860)'da doğdu. Şerif Abdülkadir Ağa'nın torunlarından olduğu için Abdülkadir Ağazâde olarak tanındı. Sait Paşa maiyetinde Yenişehir'e gelen Muallim Nâcî ile burada tanıştı. Yenişehir'in Yunanistan'a bırakılmasıyla ailesi ile birlikte İstanbul'a göçtü. Fatih Camii'nde İstanbullu Remzi Efendi'nin derslerine devam ederek ilmi icazet aldı. Sanayi-i Nefise mektebinde hat, yağlı boya, kara kalem resim eğitimi aldı. Memuriyete Bâbîâlî Eyâlât-ı Mümtâze Kalemî'nde başladı. Devrin musiki üstadları olan Zekâî Dede ile Bolâhenk Nuri Bey'lerden musiki öğrendi. Çeşitli

mekteplerde öğretmenlik, Mekteb-i Harbiye ve Jandarma Dairesi'nde ise başkâtiplik yaptı.

II. Meşrutiyet'in ilanı ile Harbiye Nezareti Kıtâ'ât-ı Fenniye baş kitabeti görevini üstlendi. Enver Paşa'nın Harbiye Nezareti olduğu sırada memuriyetten emekli edildi. Bir süre geçim derterleriyle uğraştı. Daha sonra yakın dostu İbnülemin Mahmud Kemâl'in tavassutu ile Medresetü'l- Hattatın tarih ve hat muallimliğine tayin edildi. Ardından Topkapı Sarayı vesaik-i tarihiye heyeti riyaseti görevine atandı.

1918'deki büyük İstanbul yangınında Sarıgözel'de kiracı olarak ikamet ettiği evde kitapları, hatları, resimleri, eşyalarının çoğu ile birlikte yandı. Bu olaydan bir müddet sonra da Topkapı Sarayı'ndaki görevinden alındı.

E m e k l i m a a ş ı v e öğretmenliklerden aldığı ücretler ile geçinmeye çalışan Hüseyin Hâşim, hayatının bu devrinde büyük maddi ve manevi buhranlar geçirmiştir. Ailesiyle birlikte Anadoluhisari'ndeki kira evinde otururken kısa süreli olan hastalık döneminden sonra, 7 Kasım 1920'de vefat etti. Kabri Göksu Kabristanlığında bulunmaktadır. (Kolcu 2016: 8)

Yazar, bizlere Hüseyin Hâşim Bey'i tanıttikten sonra ilk olarak sanatına değinmiştir. Bu bölümde, hayatının İstanbul evresinde kendi kimliğini kazanmaya başlayan ve gün geçtikçe gelişen sanatçının Yenişehir'de henüz çok genç yaşta tanışmış olduğu Muallim

Nâcî'nin sanat zevki ve estetiğine bağlı kalmış olduğunu, dile getirir. Hayattayken yayımlanmış olduğu iki şiir kitabı Şihâb (Kıvılcım) ve Mülhemât (İlhamlar) adını taşır. Bu kitaplardan ilki Şihâb daha adından başlayarak Nâcî'nin Ateşpâre, Şerâre gibi şiir kitaplarını hatırlatır. (Kolcu 2016: 14) Yazarın değinmiş olduğu bu bilgiler sanatçının Muallim Nâcî mektebinin kalıpları içerisinde oluşunun delilleri olarak okunabilir. Hüseyin Hâşim'in bu iki şiir kitabıyla birlikte çeşitli gazete ve dergilerde neşrettiği başka şiirleri de yeni yazıya aktarılıp bu kitapta bir araya getirilmiş ve okuyuculara sunulmuştur.

Belirtmeden geçilemeyecek bir başka husus da vardır ki, o da Hüseyin Hâşim Bey'in Zekâî Dede hakkında yazmış olduğu manzumenin önemidir. Bu manzume edebiyatımız içerisinde bir bestekâra yazılmış ilk manzumedir.

Yazar, Hüseyin Hâşim Bey'in ressamlığı ve hattatlığına da bir başka başlık açarak değinmiş, sanatçının bu sanat dallarında birikiminin bulunduğunu fakat yaşadığı bazı talihsizliklerden dolayı, şiirlerinden başka pek bir eserinin günümüze kadar uzanmadığını vurgulamıştır.

Hüseyin Hâşim, çok yönlü bir kişiliğe sahip olan sanatçılar arasında olduğu için sadece şiir ile hemhal olmamış çeşitli sanat dalları olan resim, hat ve musikiyle de ilgilenmiştir. Prof. Dr. Ali İhsan Kolcu eserinde sanatçının bu çok yönlü kişiliğinin onu arafta bırakmış olmasını belirtmiştir. Nitekim Hüseyin Hâşim Bey bu belirtilen sanat dalları arasından bir tanesinde bile sivrilememiş hemen hepsiyle aynı yakınlıkta bulunmuştur.

Yazar bir başka başlık altında

Hüseyin Hâşim Bey'in Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Gazetesi ile ilişkisine değinmiştir. Onun matbuat hayatının bu gazete etrafında şekillendiğini dile getirmiş ve nesir yazıları olarak elimizde bulunan çalışmalarının da işte bu Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Gazetesi'nde güzel sanatlara ve sanatçılara dair yayımladığı birkaç makale olduğunu göstermiştir. Bu bölümde değinilmiş olan bir başka husus ise gazetenin dönem içerisinde üstlenmiş olduğu sanatsal misyondur.

Edebiyat sahasında kendini sadece şiir alanında deneyen sanatçı, diğer nesir türleriyle pek alakadar olmamış sadece şiirle ilgilenmiştir. Ancak şiirleri incelendiğinde fark olunur ki aynı dönemde yaşamış olan Ara Nesil sanatçılarından öne çıkan isimler arasında zikredilmemekte hatta üçüncü sınıf bir şair olarak sanat hayatını sürdürmektedir. Onun edebiyatımıza aktardığı en önemli kazanım tablo altı şiir yazma geleneğinin ilk temsilcisi olmasıdır. Yazar bu durumu Hüseyin Hâşim ve Tablo Altına Şiir Yazma Modası başlığı altında incelemiştir. Bu bölümde Mir'at-i Âlem mecmuasının 5. sayısında yayımlanan Kocakarı İle Kedi şiirinin bu türün ilk örneği olduğu ve bu şekilde yazılmış şiirlerin zaman sonra modaya dönüştüğü anlatılmaktadır.

Bu kitap ile birlikte unutulmaya yüz tutmuş bir sanatçı daha mazinin tozlu raflarından çıkarılmış ve bizlere en yalın haliyle sunulmuştur. Ara Nesil dönemine ışık tutan bir başka kaynak olarak da değerlendirilebilecek olan bu eserde, yazarın Hüseyin Hâşim Bey'i anlatırken başvurduğu kaynaklar ile dönemin sosyal ve siyasi havası dikkate alınmalıdır. Prof. Dr. Ali İhsan Kolcu'nun kaleminden çıkan bu monografik eser sadece bir sanatçıyı anlatmakla kalmaz metin geneli itibariyle bir devrin -kısa da olsa- tablosunu yansıtır.

İSMAİL ÖZMEL GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE NİĞDE

Türkiye'nin Kentleri

Geçmişten Günümüze Niğde İsmail Özmel

"Geçmişten Günümüze Niğde" kitabında İsmail Özmel, Niğde'nin geçmişten günümüze olan değişimini ve gelişimini anlatıyor. İsmail Özmel, Niğde'nin tarihini ve kültürünü anlatıyor. İsmail Özmel, Niğde'nin tarihini ve kültürünü anlatıyor.

İsmail Özmel, Niğde'nin tarihini ve kültürünü anlatıyor. İsmail Özmel, Niğde'nin tarihini ve kültürünü anlatıyor. İsmail Özmel, Niğde'nin tarihini ve kültürünü anlatıyor.

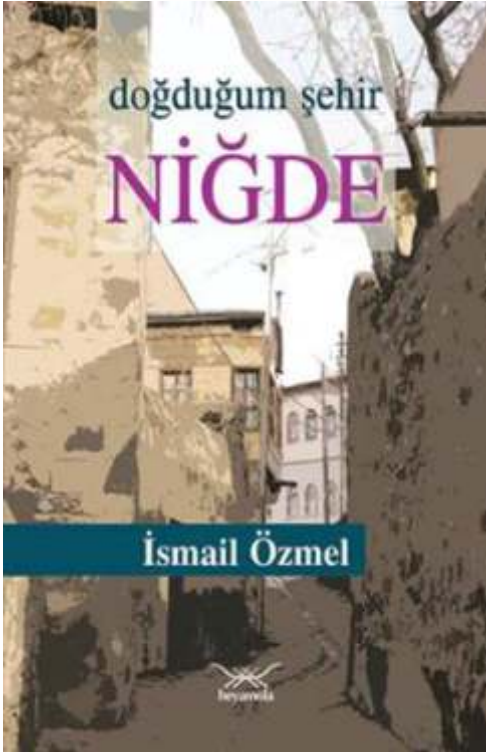

Türkiye'nin Kentleri

doğduğum şehir NİĞDE

İsmail Özmel

Doğduğum Şehir Niğde İsmail Özmel

İsmail Özmel, "Doğduğum Şehir Niğde" kitabında Niğde'nin tarihini ve kültürünü anlatıyor. İsmail Özmel, Niğde'nin tarihini ve kültürünü anlatıyor. İsmail Özmel, Niğde'nin tarihini ve kültürünü anlatıyor.

"Doğduğum Şehir Niğde" kitabında İsmail Özmel, Niğde'nin tarihini ve kültürünü anlatıyor. İsmail Özmel, Niğde'nin tarihini ve kültürünü anlatıyor.

68. SAYI 4 TL